

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Gəncədə
icra hakimiyyətində
əməliyyat
keçirildi
yazısı səh.2-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 5 mart 2024-cü il Çərşənbə axşamı № 42 (8415) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

“Müharibə qaçılmazdır, Şuşa Bəyannaməsi işə düşəcək” iddiasına reaksiyalar

Rusiya Zəngəzur dəhlizini Azərbaycanın savaş yolu ilə açmasını istəyir?

yazısı səh.6-da

Prezidentin qaldırdığı o problem: ölkəni su qıtlığı təhdid edirmi...

yazısı səh.12-də

DİM-in 3 mart sınağı - qüsurlara görə kim cavab verəcək...

yazısı səh.4-də

Hərbi xidmətə çağırışla bağlı qanunsuzluqların statistikasi

yazısı səh.5-də

2024-də Ukraynada müharibə bitəcək, “Z” ordusu bu əraziləri götürəcək...

yazısı səh.11-də

Əsrin sualı - Rusiya, yoxsa İranla qonşuluq daha təhlükəlidir...

yazısı səh.7-də

“Peşman olan” müttəhimlərin cəzası azaldılırmı? - hüquqşünas şərh

yazısı səh.15-də

Türkmənistan bu il TDT-nin tam hüquqlu üzvü ola bilər

yazısı səh.2-də

Dəfn yox, krematoriya - müsəlman şəxsin cəsədi yandırıla bilərmi...

yazısı səh.15-də

Bu gün Od çərşənbəsidir

yazısı səh.14-də

Əhməd Əhmədovun vəkili ekspertiza rəyindən danışdı

yazısı səh.14-də

BAKIYA QARŞI QƏRİBƏ İTTİFAQ - HİKKƏLİLƏRİN “ÜÇLÜYÜ”

Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə təməlçiləri İran, gey-liberal Fransa, buddist Hindistan olan koalisiyanın məkrli niyyəti; **ekspert:** “Nə Fransanın, nə yaxın-uzaq qonşularımızın bəzi addımları bizi qorxutmamalı, əksinə...”

yazısı səh.9-da

Parlament seçkiləri gələn ilə qalır? - yeni gəlişmə

Milli Məclisin yeni tərkibinin formalaşdırılması zamanı ilə bağlı fərqli fikirlər var; **“Siyasi qərar olacaqsansa...”**

yazısı səh.5-də

Lavrov:
“Qərb bir daha heç vaxt dominantlıq etməyəcək”

yazısı səh.6-da

Neft-qaz kəmərlərimiz təhlükədə? - ABS-in sabiq kəşfiyyat şefi nəyə işarə vurur...

yazısı səh.8-də

Ərdoğan Əsədlə barışırı - Ankaradan “U dönüşü” iddiası

yazısı səh.13-də

Türkmənistan bu il TDT-nin tamhüquqlu üzvü ola bilər

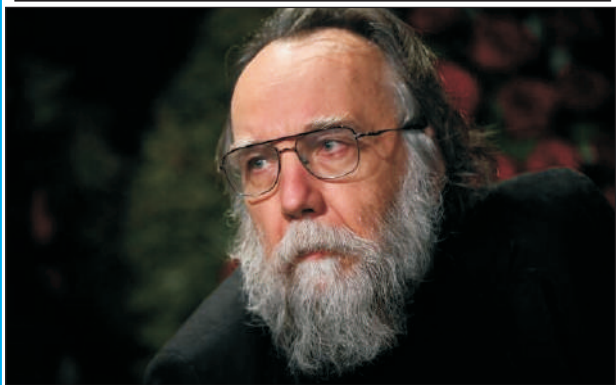
Türkmənistan bu il Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) tamhüquqlu üzvü ola bilər.

APA xəbər verir ki, bu barədə Türkmənistan Parlamenti Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov Türkiyənin Antalya şəhərində təşkil olunan III Diplomatiya Forumu çərçivəsində bildirib.

Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun sözlərinə görə, bu qərar ola bilsin ki, Aşqabadda Məxtumkuli Fraqinin 300 illik yubileyinə həsr olunmuş dövlət başçıların Zirvə görüşündə açıqlansın.

Həmçinin bildirilib ki, Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Aşqabadda keçiriləcək Zirvə toplantısında iştirak etmək arzusunun ifadə edib.

Xatırladaq ki, Türkmənistan hazırda TDT-də müşahidəçi statusuna malikdir.

“Heç vaxt nüvə müharibəsinə bu qədər yaxın olmamışıq” - Duqin

“Heç vaxt nüvə müharibəsinə bu qədər yaxın olmamışıq”. Bu rusiyalı politoloq Aleksandr Duqin deyib. “Hazırda qütblər arasında müharibə gedir. Bu müharibə Qərbin qorumağa çalışdığı birqütblü dünya nizamı ilə çoxqütblü sistem arasındadır. Münaqişə xətləri Ukrayna, Fələstin və Tayvandır. Afrika və Cənubi Amerikada da yeni cəbhə açıla bilər. Yeni dünya nizamının formalaşma mərhələsindəyik. Bu proses qaynar münaqişələrlə müşayiət olunur. Ən pisi odur ki, indi nüvə müharibəsi riski ilə üz-üzəyik. Rusiya şəhərlərinə hücumlar hər an nüvə müharibəsinə başlada bilər”, - politoloq vurğulayıb.

Duqin hesab edir ki, bu müharibədə təkə taktiki yox, həm də strateji nüvə silahları istifadə olunacaq:

“Əgər adi münaqişədə Ukraynanı məğlub edə bilməsək, bu, birbaşa nüvə müharibəsinin başlanması demək olacaq, bütün Ukrayna üzərində nəzarəti ələ alana qədər dayanmağı planlaşdırırıq. Bundan sonra heç bir diplomatik həll bizə bu məqsəddə mane ola bilməz. Ona görə də bu gün Ukraynanı kim silahla təmin edirsə, bilməlidir ki, nüvə müharibəsi riskini artırır. Müəyyən mənada üçüncü dünya müharibəsi başlayıb, bunun ilkin mərhələsindəyik. Heç vaxt nüvə müharibəsinə bu qədər yaxın olmamışıq. NATO liderləri anlamırlar ki, atdıqları addımlar nüvə faciəsinə gətirib çıxara bilər. Rusiyaya hücum dünyanın məhvi deməkdir. NATO indiki siyasətini davam etdirsə, o dəhşətli gün qaçılmaz olacaq”. (Teleqraf.com)

Metroda oğurluq edən kişi və qadın saxlanılıb

Bakıda metro stansiyasında oğurluq edən şəxslər saxlanılıb.

Bu barədə DİN məlumat yayıb.

Bildirilib ki, metropolitenə Polis İdarəsi əməkdaşlarının keçirdikləri tədbirlərlə metro stansiyasında bir qadının içərişində pulu, bank kartı və sənədi olan çantasını oğurlamaqda və bank kartından pul çıxarmaqda şübhəli bilinən Tural Məmmədov və bir qadın müəyyən olunaraq saxlanılıb.

Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Gəncədə icra hakimiyyətində əməliyyat keçirildi

“Baş Prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətində əməliyyat keçirib. Əməliyyat bir sıra qanun pozuntuları ilə bağlıdır. Hələ ki saxlanılan yoxdur”.

Musavat.com xəbər verir ki, Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən “Qafqazinfo”-nun sorğusuna cavab olaraq bildirilib ki, əməliyyatın detalları barədə əlavə məlumat verilməyəcək.

Mediada əməliyyat za-

manı icra başçısının birinci müavini Səməd Tomuyevin və digər müavinlərin, eləcə də Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısı Aparatının Memarlıq və tikinti şöbəsinin müdiri, baş memar Elxan Məmmədovun saxlanılması ilə bağlı müxtəlif məzmunlu məlumatlar yayımlanıb. İcra hakimiyyətindən bu şəxslərin həbs olunmadığı bildirilib.

Prokurorluq isə “Media haqqında” Azərbaycan Res-

publikası Qanununun 14.1.11-ci maddəsinə əsasən mediada dərc olunan və (və ya) yayımlanan informasiyada faktlar və hadisələr qərəzsiz və obyektiv təqdim olunmalı, birtərəfliliyə yol verilməməlidir. Odur ki, media subyektlərindən qanunvericiliyin tələblərinə riayət etməyi, rəsmi qurumlarla dəqiqləşdirilmiş məlumatların ictimailəşdirilməsini xahiş edirik”, - deyərək açıqlama yayıb.

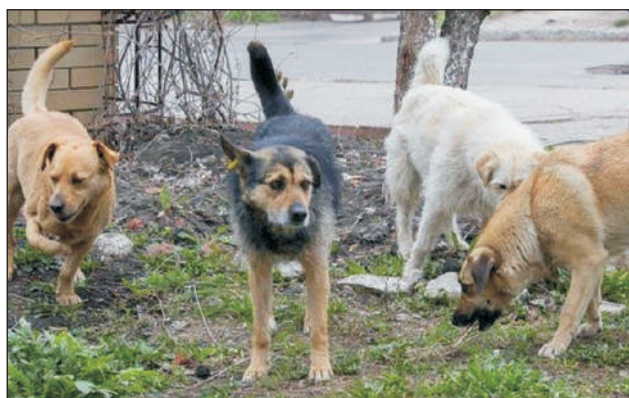
“İtlərlə bağlı bu addım atılmasa...” - kinoloqdan açıqlama

“İnsanlar heyvanları, heyvan-sevərlər də insanları günahlandırmır. Bunun yalnız bir yolu var - dövlət vaxtında qısırlaşdırma ilə bağlı atacağı addımlar”.

Bu fikirləri Musavat.com-a hərbi kinoloq Nicat Əhmədli bildirib.

O deyib ki, itlərin qısırlaşdırılması Amerikada, Almaniya da tətbiq edilib və nəticə effektiv olub:

“Bunun başqa yolu yoxdur. İtləri vaksinləmək və sairə çıxış yolu deyil. Nə qədər deyilsə də, uşaqlar itlə normal davranırsın, yenə də bu olacaq. Bütün insanlar eyni deyil. Nə də heyvanları günahlandırmaq olar. İnsanın da əsəbi oları, sakit oları var. Qaldı ki heyvan ola, şüursuz canlıdır. Təbii ki, bunun edəcəyi hərəkət instinktə bağlıdır. İtlər sürü psixologiyası ilə yaşayır. Avtomatik onların ərazisinə soxulan insana reaksiya verə bilər. Ola bilər, balalayıblar, itlər belə vaxtlarda reaksiya verə bilərlər. Yeni yeganə çıxış

yolu onları qısırlaşdırmaqdır”.

Qeyd edək ki, dünən Qobu qəsəbəsində it dişləyən azyaşlının vəziyyəti ağırdır.

Bu barədə TƏBİB-dən bildirilib: “Martin 3-ü saat 17:37 radələrində “Qobu Park-3” yaşayış kompleksinin yaxınlığında it dişləməsi səbəbi ilə Respublika Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Mərkəzinə çağırış daxil olub. Dərhal hadisə yerinə təcili tibbi yardım briqadası göndəri-

lib. Zərərçəkən 9 yaşlı (kişi cinsli) azyaşlı Kliniki Tibbi Mərkəzə hospitalizasiya olunub.

Azyaşlıda çoxsaylı, müxtəlif ölçülü dişlənmiş, cınlmış, ezilmiş və soyulmuş yaralar müşahidə edilib. Təcili olaraq əməliyyata götürülən azyaşlıya tibbi yardım göstərilib və reanimasiya şöbəsinə yerləşdirilib. Hazırda vəziyyəti ağır qiymətləndirilir”.

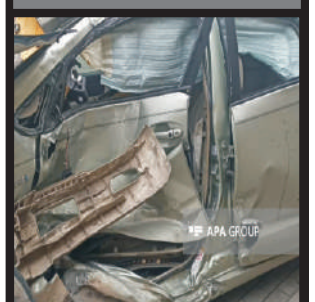
☑ **Afaq MİRAYIQ,**
Musavat.com

Aİ nazirləri qaz istehlakına məhdudiyyətlərin daha bir il uzadılmasını dəstəkləyib

Avropa İttifaqı ölkələrinin energetika nazirləri qaz istehlakının könüllü şəkildə azaldılması tələbinin bir il (31 mart 2025-ci il tarixinədək) uzadılmasını dəstəkləyiblər.

Bu barədə “APA-Economics” Avropa Şurasının məlumatına istinadən xəbər verir.

Qeyd olunur ki, Aİ-nin enerji nazirləri qaz istehlakının könüllü şəkildə azaldılması tələbinin 2017-ci ilin aprelindən 2022-ci ilin martına qədər (1 aprel 2017-ci il - 31 mart 2022-ci il tarixləri əhatə edir - red.) olan dövr üçün orta göstərici ilə müqayisədə 15% azaldılmasını dəstəkləyib.

Bakıda bu il yol qəzalarında 25 nəfər ölüb

Bakıda bu il iki ay ərzində 62 yol-nəqliyyat hadisəsi baş verib.

Bu barədə APA-ya Bakı Şəhər Dövlət Yol Polisi İdarəsindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, cari ilin yanvar və fevral aylarında ölüm və xəsarətlə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisələrinin sayı 62 fakt, qəza nəticəsində ölənlərin sayı 25 nəfər, xəsarət alanların sayı isə 46 nəfər olub.

Ötən ilin müvafiq ayları ilə müqayisədə qəzaların sayı 3 fakt (4,6 faiz), ölənlərin sayı 7 nəfər (21,9 faiz), xəsarət alanların sayı isə 8 nəfər (14,8 faiz) azalıb.

bp “Şəfəq” layihəsinin icraçısı kimi elan edir ki, layihə üzrə iş proqramı çərçivəsində “Şəfəq” layihəsi üçün Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi (ƏMSSTQ) sənədinin ilkin variantını müzakirə etmək üçün ictimaiyyətlə görüş keçiriləcək.

bp bütün maraqlı tərəfləri bu görüşdə iştirak etməyə dəvət edir. Görüş aşağıdakı ünvanda və tarixdə keçiriləcək:

“JW MARRIOTT ABSHERON BAKU” mehmanxanası
(Azadlıq meydanı 674, Bakı, Azərbaycan, AZ1010),
“Hövsan” zalı,

6 mart 2024-cü il
10:00 - 12:00

Görüşdə sənəd haqqında təqdimatlar olacaq və auditoriyanın sualları və şərhləri ətrafında müzakirə keçiriləcək.

19 fevral 2024-cü il tarixindən etibarən ƏMSSTQ sənədinin layihə variantının nüsxələri (və rəy formaları) ictimaiyyətin tanış olması üçün müxtəlif ünvandlarda yerləşdirilib.

Bundan əlavə, sənədin tam versiyası və qısa xülasəsi (Azərbaycan və ingilis dillərində) bp-nin veb saytında da yerləşdirilib:

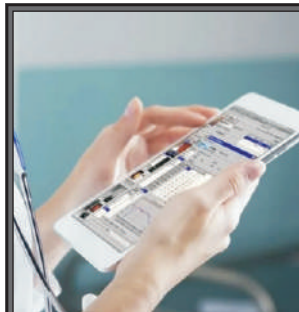
https://www.bp.com/az_az/azerbaijan/home/news/hesabatlar/Etraf-muhit-ve-sosial-tesirlerin-qiymetlendirilmesi-hesabatları/sefeq-gunes-elektrik-stansiyasi-layihəsi.html

bp bütün maraqlananları ƏMSSTQ sənədinin layihə variantı ilə bağlı şərh və rəylər təqdim etməyə dəvət edir. Şərhlər görüş ərzində, www.bp.com/az_az/azerbaijan/home veb saytına daxil olmaqla və ya esiafeedback@bp.com elektron ünvanına məktub göndərməklə təqdim edilə bilər.

Əlavə məlumat üçün bp-nin hökumətlə əlaqələr üzrə müşaviri Qivami Rəhimli ilə əlaqə saxlaya bilərsiniz:

E-poçt: esiafeedback@bp.com

Tel.: (012) 525 6000 və ya (055) 212 68 52

Elektron reseptə tam keçid ilin sonuna kimi təmin ediləcək

Bu il yanvar ayının 1-dən elektron resept sisteminin ölkə ərazisində fəaliyyət göstərən bütün tibb müəssisələrində tətbiqinə başlanılıb.

Bu barədə APA-nın sorğusuna cavab olaraq Analitik Ekspertiza Mərkəzindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, sistmə həm özəl, həm də dövlət tibb müəssisələrində tam keçid mərhələli şəkildə ilin sonuna kimi təmin ediləcək.

“Özəl və ya dövlət tibb müəssisəsində çalışan, resept yazmaq səlahiyyətinə malik şəxslər üçün sistmə ayrıca giriş yaradılır. Bu şəxslər sistmə daxil olaraq, “resept yaz” bölməsində reseptləri yazırlar”, - deyərək məlumatda qeyd edilib.

Azad edilmiş ərazilərdə ötən həftə 216 mina aşkarlanıb

Azərbaycan Respublikasının Məntəqəvi Agentliyi (ANAMA) işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ötən həftə görülmüş işlərlə bağlı məlumat yayıb.

ANAMA-dan APA-ya verilən məlumata görə, 26 fevral-3 martda Tərtər, Kəlbəcər, Ağdam, Ağdərə, Xocalı, Xocavənd, Xankəndi, Füzuli, Şuşa, Laçın, Qubadlı, Cəbrayıl və Zəngilanda aparılan minatəmizləmə əməliyyatları zamanı piyada əleyhinə 157, tank əleyhinə 59 mina və 371 partlamamış hərbi sursat aşkarlanaraq zərərsizləşdirilib.

Bildirilib ki, 2019.8 hektar ərazi mina və partlamamış hərbi sursatlardan təmizlənib.

Martin 3-də Dövlət İmtahan Mərkəzi (DİM) tam (11 illik) orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı keçirib. DİM-dən verilən məlumata görə, imtahan 30 şəhər və rayonda təşkil olunub və 52 mindən çox şagird qatılıb.

Ağdərə rayon Talış kənd tam orta məktəbində də buraxılış imtahanı keçirilib. Bu, qurumun işğaldan azad olunan Ağdərə rayonunda təşkil etdiyi ilk imtahan olub.

Martin 4-dən etibarən DİM-də imtahan protokolları və cavab vərəqələrinin emalına başlanıb. İmtahanlarda istifadə olunan yazılı cavab tələb edən açıq tipli tapşırıqların yoxlanılması vaxt tələb etdiyindən nəticələrin yaxın 4 həftə ərzində elan olunması nəzərdə tutulur.

Xatırladaq ki, buraxılış imtahanlarında ilk dəfə olaraq imtahan başa çatdıqdan sonra iştirakçılara sual kitabçalarını özləri ilə aparmağa icazə verilib.

Lakin imtahanın təşkilində qüsurlar da qeydə alınıb. Məsələn, imtahanlarda səsli sualı səsləndirən audioqurğu işləməyib. Nəzarətçidən yeni qurğu gətirmək tələb edilərsə də, bu təmin edilməyib. O zaman yekun nəticə ədalətli sayıla bilməz?

Təhsil eksperti Adil Vəliyev “Yeni Müsavat”a şərhində bildirib ki, abituriyentlərin rəyinə görə sualların tərtibatı qənaətbəxş olub: “Bu il 300 bal toplayacağını gözlədiyim abituriyentlər var. Əgər nöqsan olubsa, həm otaq nəzarətçisi, həm mərtəbə nəzarətçisi, həm də rəhbər bu barədə məlumatlı olduqdan sonra mütləq qurğu dəyişməli idi. Bu onların borcudur. Eyni qaydada sual, yaxud cavab kağızında da bir səhv varsa, hər biri aradan qaldırılmalıdır”.

Martin 3-də 11-ci siniflər buraxılış imtahanı verdi. Əlbəttə, heç bir işi 100 faiz, ideal təşkil etmək mümkün deyil. Ümumilikdə, ölkədə Dövlət İmtahan Mərkəzinin fəaliyyəti qənaətbəxş hesab oluna bilər, ancaq insan amili olan yerdə neqativlər həmişə var. Problem odur ki, bu neqativ bir insanın taleyi ilə oynaya, qurduğu planları, arzularını darmadağın edə bilər. Müstəqil həyata ilk addımlarını atan vətəndaş heç bir günahı olmadığı halda haqsızlığa uğrayırsa, bu o deməkdir ki, cəmiyyətdə daha bir travmalı, inamı sarsılmış insan artmış olur.

3 martda qızım Məmmədli Gültək Elşad qızı Saray qəsəbəsi, 2 saylı orta məktəbdə, 4733 sayılı otaqda buraxılış imtahanı verdi. Əvvəla deyim, yüksək nəticə göstərüb, 85 sualdan 79-na doğru cavab yazıb. Uşaq illərdir gecə-gündüz yatmır və qarşısına qoyduğu məqsəd Tibb Universitetinə daxil olmaqdır.

İmtahandan çıxanda gördüm ağlayır. Soruşdum nə olub? Dedi 100 faiz hazır olduğum dinləmə mətninə dair suallar cavablandırma bilməməyim DİM-in nəzarətçisinin səhlənkarlığının nəticəsidir. Bunun ucbatından stress yaşayıb bütün uşaqlar, yarım saat vaxt itib və qızım o biri 4 sualı da bu üzəndən cavablandırmaq vaxtını itirib. Belə ki, imtahanda ingilis dilindən səsləndirilən sualla (listinq, dinləmə mətni) bağlı texniki qüsurlar baş verib, mətni

DİM-in 3 mart sınağı - qüsurlara görə kim cavab verəcək...

Ekspert: “Əgər nöqsan olubsa, həm otaq nəzarətçisi, həm mərtəbə nəzarətçisi, həm də rəhbər tədbir görməli idi”

Redaktor.az-a danışan təhsil eksperti Kamran Əsədov bildirib ki, builki buraxılış imtahanları əvvəlki illərdən iki məsələyə görə ciddi şəkildə fərqlənib: “Birincisi ona görə ki, ilk dəfə olaraq ölkənin bütün ərazisində buraxılış imtahanları keçirildi və Azərbaycanın müstəqillik tarixində suveren imtahan idi, bütün ölkə ərazisini əhatə edirdi. İndiyə qədər biz bunu ancaq xəyal edə bilirdik, amma artıq reallaşdı və tarixi torpaqlarımızda buraxılış imtahanları keçirilib. İkincisi, imtahan iştirakçılarının imtahandan sonra sual kitabçalarını özləri ilə aparmaq icazəsi verildi ki, bu da imtahan nəticələrini yoxlamağa, həmçinin suallar ətrafında müəllimlərlə şagirdlərin fikir mübadiləsi etməsinə imkan verir. Test tapşırıqlarına gəlincə, təbii ki, imtahan iştirakçılarının təqdim olunan suallar kifayət qədər rahat suallar idi və hər bir test tapşırığı orta məktəbin tədris proqramına və ölkədə 2008-ci ildən

tətbiq olunan kurikulumun məzmun standartlarına uyğun idi. Azərbaycan dili fənnindən test tapşırıqlarına gəlincə, digər fənlərlə müqayisədə ən asan və sadə suallar Azərbaycan dilinə təqdim edilmiş suallar idi. Dövlət İmtahan Mərkəzi oktyabr-noyabr aylarında bununla bağlı proqramını təqdim etdi, mətnlərlə bağlı suallar heç də çaşırdıcı deyildi. Orada müxtəlif bacarıqların yoxlanılması həyata keçirildi, mətn suallarında daha çox anlama, tətbiqetmə, qrammatik bacarıqların yerinə yetirilməsi yoxlanılırdı. Nəzərə alsaq ki,

Azərbaycan dili bizim doğma dilimizdir və hər bir şagird birinci sinifdən on birinci sinfə qədər ən çox dərslər saatını məhz bu fəndən alır, ona görə də Azərbaycan dili fənni ilə bağlı şagirdlərin hər hansı bir formada narazı olması anlaşılan deyil. Oradakı sualların heç biri Dövlət İmtahan Mərkəzinin öncədən elan etdiyi proqramdan kənar deyildi. Həmçinin bu suallar kurikulumun məzmun standartlarına uyğun idi”.

Ekspertin sözlərinə görə, Azərbaycan dili fənni ilə bağlı müəllimlərin narazılığı ondan

ibarətdir ki, onlar kurikulum standartlarına uyğun yox, köhnə qaydada dərslər keçiblər: “Dövlət İmtahan Mərkəzinin test bankında yüzlərlə belə nümunə var. İngilis dili fənnindən dinləmə ilə bağlı suallarda haqlı narazılıq ola bilər. Amma Azərbaycan dili fənnindən mətnlə bağlı olan tapşırıqlardan narazı olmaq müəllimlərin bu fənni yaxşı tədris etməməsindən irəli gəlir, bu proqramı yaxşı mənimsəməməsindən irəli gəlir. Həsab edirəm ki, burada özlərinin zəif nəticələrini bu cür bəhanələrlə ört-basdır etmək istəyirlər.

Abituriyentlərin taleyi ilə oynayan imtahan nəzarətçisi

ki, “dinnəyən, yazınızı yazın”. Uşaq elə bu andan stressə düşüb imtahanda, o və bir neçə qız əsəblərindən ağlayıblar, tələbləri isə zaman itkisindən başqa bir şeylə nəticələnməyib, əhəmiyyət verilməyib. Bu, çox ciddi məsələdir. Ümumi 10 bala yaxın fərq edir. Yekunda bəzən 1 bal da həlledici olur, bir insanın taleyidir bu 10 bal! DİM-dən bu məsələni araşdırmağı, həmin 2 sualla bağlı apelyasiya təşkil etməyi dərhal xahiş və tələb etdim. Yeri gəlmişkən, Saray 2 saylı məktəbdə həmin gün digər imtahan zallarında da audioqurğu problemi yaşanmış. Habelə, DİM-in sahifəsində bir çox valideynlər digər məktəblərdə də analoji

problemlə qarşılaşdıklarını yazıblar.

Bu nasaz qurğularla imtahan zallarını hansı şirkət təmin edib? Niyə nasaz qurğular alınıb? Kimin şirkətidir bu?..

DİM-in sözcüsü, hörmətli Xanlar Xanlarzadə ilə əlaqə saxladım, elə imtahan günü diqqət göstərərək, məsələni araşdırılacağını dedi. İkinci araşdırma aparılıb və hörmətli Xanlar müəllimə verilən, onun da mənə söylədiyi cavab budur: “Bəli, audioqurğuda nasazlıq olub. Ancaq nəzarətçi izahatında bildirib, həmçinin protokolda da yazılmış ki, otağa digər imtahan zalından audioqurğu gətirilib, uşaqlara yenidən dinləndirilib,

itirdikləri vaxta görə əlavə vaxt da verilib...”

Heyrət etdim, axı nəzarətçi, imtahan rəhbəri yanlış məlumat verib, doğruları deməyiblər! Ən azı tanıdığım 5 ailənin uşağı orada imtahan verib. Hamısı eyni şeyi deyir ki, yeni qurğu gətirilməyib və əlavə vaxt da verilməyib. Təbii, nəzarətçi doğruları, özünün, imtahan məsul şəxslərin günahkar olduğunu deməyəcəkdi, özünü müdafiə instinkləri hər kəsə var.

Əlavə vaxt verilməsi də doğru deyil, çünki qızımı saat 14:08-də məktəbin həyətinə şəxsən qarşılamışam. İmtahan 14-də bitən kimi nəzarətçi hamısını yola salıb.

İndi bizə təklif edirlər rəsmi cavabların açıqlanmasını gözləyək, apelyasiya şikayəti verək. Edəcəyik, bu işin sonuna qədər gedəcəm. Uşaq 1 sutka ağlayıb. Ən həssas dövəmdə niyə belə travma yaşamırsınız? Niyə bir insan hansısa səhlənkarlığın, imtahan rəhbərinin məsuliyyətsizliyinin, bir gün öncədən gəlib audioqurğunun işləyib-isləmədiyini yoxlamağının acısını yaşamalıdır?! Axı onun heç bir günahı yoxdur! İstənilən komissiya qarşısında yenidən o səsli mətnli suala cavab verəcəyinə əmindir qızım. Məhz bundan ötrü ingilis dili fənnindən əsas repetitoru ilə yanaşı, digər bir müəllim də hazırlaşdırıb.

Azərbaycan dili fənnindən suallar kifayət qədər rahat, asan və orta səviyyədə oxuyacaq şagirdin cavablandırmaq imkanına malik olan suallar idi”.

Hüquqşünas Əkrəm Həsənov isə qeyd edib ki, əgər nöqsanlar qeydə alınbsa, nəticələr etibarsız hesab olunur: “İmtahan yenidən keçirilməlidir. Belə hallar qaydalarda olmalıdır. Konstitusiyanın ədalət, bərabərlik kimi ümumi prinsiplərini nəzərə alsaq, imtahanın yenidən keçirilməsi məsələsinə baxılmalıdır”.

DİM-in mətbuat katibi Xanlar Xanlarzadə “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, Apelyasiya Komissiyası imtahan nəticələri elan olunduqdan sonra yaradılır və müraciətlərin qəbuluna başlanılır. O ki qaldı qeydə alınan nöqsanlara, DİM sözcüsü müraciətin imtahan rəhbərinin və imtahanın gedişi haqqında zal nəzarətçisi protokolu əsasında araşdırıldığını, zal nəzarətçisindən və imtahan rəhbərindən şifahi izahatlar alındığını bildirib: “Araşdırma nəticəsində məlum olub ki, həmin zalda dinləmə mətninin səsləndirilməsi zamanı audioqurğuda texniki nasazlıq aşkarlanıb və təlimata uyğun olaraq şagirdlərə digər tapşırıqlara davam etmələri söylənilib, audioqurğu yeni qurğu ilə əvəz edilərək dinləmə mətninin səsləndirilməsi uğurla icra edilib. Vaxt itkisi nəzərə alınaraq şagirdlərə əlavə vaxt da verilib”.

Ancaq valideynlər konkret Saray qəsəbəsi 2 saylı orta məktəbdə 4733 sayılı imtahan zalında işləməyən audioqurğunun dəyişdirilməsi, o otağın uşaqlarına əlavə vaxt verilməsi barədə deyilənlərin nəzarətçisinin özünü müdafiəsi olduğunu israrla bildirirlər.

■ Nigar HƏSƏNLİ, “Yeni Müsavat”

İlk addımını atan adamlara belə stress yaşatmaq cəmiyyətə zərərdir. Bütün hallarda uşaqların bu travmanı yaşamaması üçün audioqurğunun işləmədiyini etiraf olunduğu halda, həmin sualların balları avtomatik o uşaqların ümumi balına əlavə olunmalıdır. Hüquqda bu kimi hallarda məsələ məhz vətəndaşın xeyrinə həll edilir.

Heç bir məsuliyyəti, günahı olmayan gənclə sərt davranmaqla, haqqını əlindən almaqla, protokolda doğruları deyil, özünü müdafiəni əks etdirməklə, cəmiyyətə, təhsilə, vətəndaşa ancaq zərər vurmaq, onu sarsıtmaq, küsdürmək olar. Bu, mənəvi cinayətdir, bir insanın taleyi ilə “texnikadır, işləmədi də” deməklə oynamaq olmaz. Texnikanı taleyüklü işə istifadə edəndə, onu öncədən yoxlamaq lazım idi. Əgər səhlənkarlıq edilibsə, bunun acısını şagird, məzun, gəncin yaşaması ədalət, insan haqları prinsiplərinin pozulmasıdır.

■ Elşad MƏMMƏDLİ

Bir müddətdir ölkədə yeni parlament seçkiləri ilə bağlı müzakirələr gedir. Belə iddia vardı ki, növbədənənar seçkilər elan olunacaq və bu, yay aylarında baş tuta bilər.

Son olaraq isə bildirilir ki, parlament seçkilərinin bu il yox, gələn il keçirilməsi gözlənilir...

Azərbaycanda sonuncu parlament seçkiləri növbədənənar seçki formasında 9 fevral 2020-ci ildə baş tutub. Konstitusiyanın 84-cü maddəsinin ikinci bəndində qeyd edilir ki, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin hər çağırışının seçkiləri beş ildən bir noyabr ayının birinci bazar günü keçirilir. Ölkədə sonuncu parlament seçkiləri növbədənənar qaydada 2020-ci ilin fevral ayında keçirildiyi üçün növbəti parlament seçkilərinin hansı ilin noyabr ayında keçirilməsi ictimai müzakirələrə səbəb olur. Bəzi müxalifət deputatları parlament seçkilərinin bu il keçirilməsinin zəruri və qanunun tələbi olduğunu bildirirlər.

Hakim Yeni Azərbaycan Partiyasının deputatı Aydın Hüseynov isə "Yeni Müsavat"a şərhində bildirib ki, Azərbaycanda sonuncu parlament seçkiləri 2020-ci ilin 9 fevralında keçirilib. Parlamentin fəaliyyət müddəti, qanuna görə, beş il nəzərdə tutulur. Lakin qanunvericilik ölkə Prezidentinə növbədənənar parlament seçkisi təyin etmək səlahiyyəti verir: "Bu məsələ Prezidentin müstəsna səlahiyyətinə aiddir. Yeni Azərbaycan Partiyası yaradıldığı vaxtdan indiyə qədər keçirilən bütün parlament seçkilərində böyük səs üstünlüyü ilə qalib olub. Əminəm ki, növbəti parlament seçkilərinin də nə zaman keçiriləcəyindən asılı olmayaraq qalibi Ulu öndər Heydər Əliyevin yaratdığı və bu gün müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin sədrlik etdiyi Yeni Azərbaycan Partiyası olacaq".

AMİP sədri Arzuxan Əliyadə isə bildirdi ki, konstitusiyada Milli Məclisin hər çağırışı üçün seçkilərin beş il

Parlament seçkiləri gələn ilə qalır? - yeni gəlişmə

Milli Məclisin yeni tərkibinin formalaşdırılması zamanı ilə bağlı fərqli fikirlər var; "Siyasi qərar olacaqsansa..."

dən bir noyabr ayının birinci bazar günü baş tutduğu qeyd edilib. Konstitusiyanın 98-1-ci maddəsinin ikinci bəndində qeyd edilir ki, növbədənənar seçkilərdə seçilən Milli Məclisin çağırışının səlahiyyət müddəti beş ildən az ola bilər: "Bu halda Milli Məclisə növbəti seçkilər növbədənənar seçilən Milli Məclisin səlahiyyət müddətinin beşinci ilinin noyabr ayının ilk bazar günü keçirilir. Ölkədə sonuncu parlament seçkiləri 2020-ci ilin 9 fevralında keçirildiyindən, hazırkı çağırış parlamentin fə

aliyyətinin beşinci ili 10 fevral 2024-cü ildən etibarən başlayır və konstitusiyaya əsasən ölkədə növbəti parlament seçkiləri 2024-cü ilin noyabr ayının ilk bazar günü, yəni 3 noyabr 2024-cü il tarixinə təsadüf edir. Amma məsələ burasındadır ki, bu, imperativ qayda deyil. Yeni 5 il də ola bilər. Belə olacağı təqdirdə isə təbii ki, parlament seçkiləri hazırkı parlamentin fəaliyyətinin beş ili tamam olanda, yəni 2025-ci ilin fevralında keçirilə bilər.

Bu ilin noyabrından tez seçkilər keçirilməsi isə yalnız o halda mümkündür ki, Milli

Məclis özünü buraxsın və növbədənənar parlament seçkiləri Prezident tərəfindən təyin edilsin. Qanunun tələbi budur. Əgər bu olmayacağısa, çox böyük ehtimalla COP-29-a görə parlament seçkiləri noyabr ayında deyil, gələn ilin fevralında keçiriləcək. Çünki bu, daha real və məqsəduyğun görünür".

AĞ Partiya sədri Tural Abbaslı isə bildirdi ki, növbədənənar parlament seçkilərinin keçirilməsi bir sıra səbəblərə görə lazımdır. Qanunvericiliyə görə, parlament seçkiləri noyabr ayının

ilk bazar günü keçirilməlidir. Ancaq hazırkı parlamentin beş ili tamam olanda da keçirilməsi mümkündür: "Növbədənənar parlament seçkiləri isə o halda reallaşa bilər ki, parlament buraxılsın və ölkə Prezidenti seçkinin keçirilməsi barədə sərəncam versin. Siyasi qərar olacaqsansa, məncə, bu baş verə bilər. COP29-a xeyli vaxt var. Həmin müddətə qədər parlament seçkiləri, hətta referendum da keçirmək olar. Mən düşünürəm ki, parlament seçkilərindən öncə referendumda da ehtiyac var. Çünki konstitusiyada vacib dəyişikliklərə zərurət xeyli vaxtdır yaranıb. Ona görə də növbəti parlament seçkiləri

müddəti başa çatır. "Bələdiyyələr haqqında" Qanunda qeyd edilir ki, bələdiyyələrin səlahiyyət müddəti beş ildir. Azərbaycanda sonuncu bələdiyyə seçkiləri 23 dekabr 2019-cu ildə keçirilib. Parlament seçkilərindən fərqli olaraq bələdiyyə seçkilərinin keçirilmə tarixi ilə bağlı qanunda konkret ay və həftə göstərilir. Müvafiq qanunda qeyd edilir ki, bələdiyyələrin səlahiyyət müddəti beş ildir və bələdiyyələrin səlahiyyətləri onların ilk iclas günü başlanır və yeni seçilən bələdiyyələrin birinci iclas günü başa çatır. Ölkədə son iki bələdiyyə seçkisi (2014 və 2019-cu illərdə) 23

nə qədər Seçki Məcəlləsində də dəyişikliklər edilə bilər. Lakin hakimiyyətin bütün bu addımları atıb-atmayacağını dəqiq deyə bilmərəm. Bu məsələlər ölkə Prezidentinin qərarına bağlı məsələdir. Hətta bu gün Yeni Azərbaycan Partiyası da düşünürəm ki, bu sualların dəqiq cavabını verə bilməz".

Qeyd edək ki, 2024-cü ilin dekabrında Azərbaycanda bələdiyyələrin səlahiyyət

dekabr tarixinə təsadüf edib. Bələdiyyə seçkilərinin dekabr ayında keçiriləcəyi daha realdır. Lakin bu halda seçki kampaniyası ölkədə COP29 kimi böyük, vacib beynəlxalq tədbirlə eyni dövrə təsadüf edəcək. Ona görə də hətta bələdiyyə seçkisinin də dəqiq nə zaman keçiriləcəyi haqda bir-mənalı fikir söyləmək çətindir.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Dərman vasitələrinin idxalı ilə məşğul olanlara xəbərdarlıq

Analitik Ekspertiza Mərkəzi dərman vasitələrinin idxalı ilə məşğul olan hüquqi və fiziki şəxslərə xəbərdarlıq edib.

AEM-dən APA-ya verilən xəbəre görə, "Dərman vasitələri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa (bundan sonra qanun) 14 iyul 2023-cü il tarixli № 979-VIQD nömrəli edilən dəyişikliklərə əsasən, dərman vasitələrinin Azərbaycan Respublikasına idxalına icazənin verilməsindən imtina halları müyyən edilib. Qanunun 9-1.16.2-ci maddəsinə görə, bu hallardan biri, idxal olunan dərman vasitələri (dövlət qeydiyyatı məqsədilə idxal edilən, sərgidə nümayiş etdirilmək üçün nəzərdə tutulan, nadir hallarda rast gəlinən və spesifik müalicə tələb edən xəstəliklərin müalicəsi üçün nəzərdə tutulan dərman vasitələri istisna olmaqla) dövlət reyestrinə daxil edilmədikdə və ya dərman vasitələrinin idxalına icazə verilənədək dövlət qeydiyyatının qüvvədə olma müddəti bitdikdə dərman vasitələrinin idxalına icazənin verilməsindən imtina qərarının qəbul edilməsidir.

Yeni idxala icazə verilən günə ölkəyə idxal olunan dərman vasitəsinin dövlət reyestrində olması zəruridir. Bu o deməkdir ki, AEM tərəfindən idxala icazə məktubu verilən günə qeydiyyat vəsiqəsi qüvvədə olmalıdır. Əks halda, idxala icazə verilməyəcək.

Hərbi xidmətə çağırışla bağlı qanunsuzluqların statistikası

Hərbi xidmətə çağırışla bağlı yol verilən qanun pozuntularının aşkar olunaraq qarşısının alınması və profilaktikası, habelə bu sahədə korrupsiyaya qarşı mübarizə və şəffaflığın artırılması istiqamətində Baş Prokurorluq tərəfindən Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti və digər aidiyyəti dövlət qurumları ilə birgə davamlı olaraq kompleks tədbirlər həyata keçirilir.

Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən APA-ya verilən xəbəre görə, bu məqsədlə prokurorluq orqanlarına Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti tərəfindən təqdim olunan məlumatlar və vətəndaş müraciətləri əsasında vəzifəli şəxslərin, qanunazidd əməllərin törədilməsində vasitəçilik, habelə digər formada iştirak etmiş şəxslərin barəsində araş-

dırma aparılıb.

Belə ki, 2023-cü il ərzində prokurorluq orqanlarında qeyd olunan sahədə qanunvericiliyin tələblərinin pozulması faktları üzrə ümumilikdə 78 material üzrə araşdırma aparılıb (onlardan 15-i SHXÇDX-dən daxil olub, 63-ü isə vətəndaş müraciəti üzrə araşdırılıb).

Həmin materiallardan 12-si üzrə cinayət işi başlanaraq ibtidai istintaq aparılıb və 13 şəxs məhkəmə məsuliyyətinə verilib. Habelə 15 material üzrə digər prokuror təsir tədbirləri tətbiq olunub, qalan materiallar üzrə isə hazırda araşdırma davam etdirilir.

Qeyd olunan dövr ərzində qanun pozuntularından çəkin-

dirmək məqsədilə SHXÇDX-nin 3 vəzifəli şəxsinə xəbərdarlıq elan edilib, aşkar olunmuş qanun pozuntularının, onları doğuran səbəb və şəraitin aradan qaldırılması məqsədilə isə qurumun 16 əməkdaşı barəsində təqdimat verilib.

2024-cü ildə prokurorluq orqanlarında bu kateqoriya məlumatlarla bağlı 18 material üzrə araşdırma aparılaraq (onlardan 7-si SHXÇDX-dən daxil olub, 11-i isə vətəndaş müraciəti üzrə olub), 1 halda cinayət işi başlanıb, digər materiallar üzrə isə hazırda araşdırma davam etdirilir.

Hərbi xidmətə çağırışla bağlı törədilən qanunsuzluqlara qarşı mübarizə tədbirləri aidiyyəti dövlət orqanları ilə birgə bundan sonra da davam etdirilərək nəticəsi barədə ictimaiyyətə məlumatın verilməsi təmin olunacaq.

Ermənilər Azərbaycanla müharibə gözləyir - sorğu

Ermənistanda respondentlərin 55,1%-i yaxın gələcəkdə Azərbaycanla yeni müharibə təhlükəsini tamamilə real hesab edir.

Musavat.com erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, bu rəqəm "Gallup International"-in Ermənistan nümayəndəliyinin keçirdiyi sorğunun nəticələrində ortaya çıxıb.

Sorğulara görə, 25,5% yeni müharibənin "çox güman ki, mümkün" olduğuna, 9,8% müharibənin "olduqca qeyri-mümkün" olduğuna inandığını, 7,2% isə hadisələrin bu cür inkişafına qətiyyənlə inanmadığını bildirib.

Sorğuda iştirak edənlərin əksəriyyəti ölkədəki mövcud vəziyyəti "hökumətin səriştəsiz fəaliyyəti" ilə əlaqələndirir. Respondentlərin yalnız 13,5%-i Ermənistan hökumətinin qondarma qurumun həbs olunan rəhbərlərinin Azərbaycan həbsxanalarından azad edilməsinə yönəlmiş söylərini yetərli hesab edib; 12,4% bu söyləri "olduqca adekvat" hesab edib; 15%-i bu söyləri "bir qədər qeyri-kafi", 44,4%-i isə "qeyri-kafi" sayıb.

Respondentlərin əksəriyyəti - 45,2% hökumətin Qarabağ hərəkatının 36-cı ildönümü ilə bağlı heç bir tədbir təşkil etməmək qərarını səhv hesab edib. Digər 15,3% isə bunun "olduqca yanlış" olduğuna inandığını söyləyib.

■ Musavat.com

Lavrov: "Qərb bir daha heç vaxt dominantlıq etməyəcək"

"Qərb bir daha heç vaxt dominantlıq etməyəcək".

APA xəbər verir ki, bunu Rusiyanın XİN rəhbəri Sergey Lavrov deyib.

Lavrovun sözlərinə görə, hər bir dövlətin dünya məsələlərində çəkisini ədalətli şəkildə əks etdirəcək formalar axtarmaq lazımdır.

"Qərb bunu bəlkə də başa düşür, lakin o, ya çoxqütblü dünyanın formalaşması prosesinin qarşısını almağa, ya da onu mümkün qədər çətinləşdirməyə çalışır", - o qeyd edib.

"2024-cü ildə Azərbaycan və Ermənistan arasında yeni müharibə ehtimalı son dərəcə yüksəkdir. Bəli, Ermənistan məğlub olub, amma istisna etmirəm ki, Azərbaycanı elə bir vəziyyətə salacaqlar ki, Zəngəzur dəhlizini özü açmalı olacaq".

"Yeni Müsavat"-ın məlumatına görə, belə bir sensasion iddianı Minval.az-a açıqlamasında rusiyalı tanınmış analitik Maksim Şevçenko dilə gətirib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycan və Türkiyənin danışıq yolu ilə Zəngəzur dəhlizinə nail olmaq cəhdi baş tutmayacaq: "Çünki imkan verməyəcəklər. Ona görə də Azərbaycan bunu zorla reallaşdırmaq məcburiyyətində qalacaq. Ermənistana Qərb silahlarının tədarükü ilə Azərbaycan buna sövq edilir".

Lakin analitikin fikrinə, o halda Rusiya hadisələrə müdaxilə etməyəcək: "Rusiya sülhə çağıracaq, amma Ermənistana kömək etməyəcək. Çünki müharibə global xarakter alacaq, yalnızca Ermənistan-Azərbaycan müharibəsi olmaqdan çıxacaq. Türkiyə və İran da ona cəlb olunacaq. Bu, regionu partladacaq genişmiqyaslı qarşıdurma ola bilər. Ukrayna

problemini həll etmədən Rusiyanın orada iştirakını təsəvvür etmək mümkün deyil. Rusiya siyasi bəyanatlar, sülh çağırışları və müxtəlif növ diplomatik tədbirlərlə ondan yayınacaq".

Fikrinə davam edən Şevçenko deyib: "Baş vermə ehtimalı çox yüksək olan bu münaqişə reallaşarsa, Moskva ona birbaşa qarışmayacaq. Üstəlik, buna lüzum da yox, ona görə ki, Fransa və Hindistan Ermənistandan yanadır və onu hər cür silahla, o sırada Fransa mənşəli hava hücumundan müdafiə sistemləri ilə qızğın şəkildə təmin edir".

Ekspert əlavə edib ki, bu gün Türkiyə Ermənistan, Hindistan, İran, Fransa, Kipr və Yunanistan da daxil olmaqla, çox xoşagəlməz bir konqlomeratla üz-üzədir.

Lakin Azərbaycan dəfələrlə ən yüksək səviyyədə bəyan edib ki, Ermənistana hücumu hazırlamır. Bizim üçün önəmli olan öz ərazi bütövlüyümüzdür, o da təmin edilib. Silah gücünə Zəngəzur dəhlizini niyə açmaq ki? Həm də alternativ İran marşrutu ola-ola. Hər gah bu da var ki, Maksim Şevçenko sıradan bir ekspert sayılmaz və Azərbaycana da heç vaxt qərəz-

li münasibətdə olmayıb. Onun təlaşları əsaslıdır mı? Sanki Rusiya Azərbaycanı Ermənistanla müharibəyə cəlb etmək istəyir? Hədəf nədir?

Politoloq Oqtay Qasımov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Maksim Şevçenko Rusiyada fikirlərinə diqqət yetirilən siyasi ekspertlərdən sayılır və onun proqnozları əsasən özünü doğruldur: "O, Cənubi Qafqaz və bu bölgənin problemləri ilə kifayət qədər yaxından tanış olan analitiktir. Onun bir çox fikirləri bəzən sanki həqi-

"Müharibə qaçılmazdır, Şuşa Bəyannaməsi işə düşəcək" iddiasına reaksiyalar

Rusiya Zəngəzur dəhlizini Azərbaycanın savaşı yolu ilə açmasını istəyir?; **politoloq:** "Moskva bölgədə mövqelərini itirməmək üçün Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərindən istifadə etməyə cəhdlər göstər"

qətə uyğun olmayan kimi görünsə də, orada müəyyən əsaslar var. Onun son açıqlamasında söylədiyi fikirlər sanki konspiroloji mahiyyət daşıyır, amma orada bir xeyli həqiqət çalarlarını da görmək mümkündür. Xüsusilə də Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı hissəsində həqiqət yükü yüksəkdir. Maksim Şevçenko onda haqlıdır ki, Ermənistan öz üzərinə götürdüyü öhdəliyi yerinə yetirməkdən imtina edir və 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının 9-cu maddəsini yerinə yetirmir. Əslində üçtərəfli bəyanat beynəlxalq sənəd olduğuna görə onun yerinə yetirilməməsi və öhdəliklərdən yayınma əslində savaşı səbəbi sayıla bilər. Amma Azərbaycan hesab edirəm ki, bütün bunları dəqiq hesablayır və Fransanın, Qərb dairələrinin Ermənistan üzərindən bölgədə gərginlik ocağı yaratmaq niyyətlərini də çox gözəl bildiyindən bütün addımlarını da ölçülü-biçili formada atmağa çalışır. Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı məsələyə gəlincə, əlbəttə, bu məsələ çox həssas məsələdir və dünyanın müxtəlif güclərinin diqqət mərkəzindədir. Regionun üç ölkəsi - Azərbaycan, Türkiyə və Rusiya bu dəhlizin açılmasında maraqlıdır. O cümlədən Çin və Orta Asiya respublikaları, bir sıra Qərb ölkələri. Orada əsas məsələ

Zəngəzur dəhlizinə kimin nəzarəti həyata keçirəcəyi məsələsidir. Çünki Zəngəzur dəhlizi özü-özlüyündə sadə bir məsələ deyil. Məhz 100 il öncə Zəngəzur ərazisi Azərbaycandan alınaraq qeyri-qanuni olaraq Ermənistanla verildəndə də əsas niyyət ondan ibarət idi ki, Türkiyənin şərqi doğru genişlənməsi və ya əlaqələrinin davam etməsinin qarşısı alınsın. Bu səbəbdən də Zəngəzur ərazisi Azərbaycanı bölməklə, o cümlədən Azərbaycanla Türkiyə arasında əlaqələri məhdudlaşdırmaq məqsədi güdüdü. Bu dəhlizin əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, koridor açılarsa, Türkiyənin həm Azərbaycan, həm də Türk dünyası ilə əlaqələrində ciddi şəkildə irəliləmələr baş verəcək. Bir çox beynəlxalq güclər Türk Dövlətləri Təşkilatının inkişafında, Türkiyənin gücünün artmasında maraqlı deyillər. Ona görə də Zəngəzur dəhlizinin açılmasına əngəl törətməyə çalışacaqlar".

Politoloq vurğuladı ki, bütün hallarda əgər Ermənistan öz öhdəliyini yerinə yetirməyəcəksə, o zaman hansısa bir formada bu məsələnin həllinə ehtiyac yaranacaq: "Doğrudur, Azərbaycan hələlik alternativ variant olaraq İran üzərindən kommunikasiya xəttini açır, amma bu, o

demək deyil ki, Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinə marağı tamamilən itirib. Ermənistan öz üzərinə götürdüyü öhdəliyi yerinə yetirməlidir. Təbii ki, Azərbaycan bu məsələnin danışıqlarla, dinc şəkildə həyata keçirilməsini istəyir. Lakin Ermənistan bu variantla yola gəlməyəcəksə, Azərbaycan başqa variantla Zəngəzur dəhlizinin açılmasına çalışacaq. Amma bunun üçün Türkiyə və İranın da iştirakı ilə böyük regional müharibənin olacağını düşünmürəm. Bunu yaxın perspektiv üçün real saymıram".

O.Qasımov qeyd etdi ki, Rusiyanın hədəfləri məlumdur: "Rusiya Azərbaycan və Ermənistan arasında gərginliyin qalması şəraitində özünün moderator rolunu qoruyub saxlamağa çalışır. İkincisi, Azərbaycanın təzyiqi ilə 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının şərtlərinə uyğun olaraq Zəngəzur dəhlizinin açılmasını və bu dəhlizə nəzarət funksiyasını öz üzərinə götürməyə çalışır. Rusiya da bölgədə mövqelərini itirməmək, bir qədər də möhkəmlətmək üçün Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərindən istifadə etməyə cəhdlər edir".

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlı isə bildirib ki, perspektivdə Ermənistanın tərribatlara əl atacağı

və Azərbaycanla qarşıdurma meydana gələcəyinin bəzi əlamətləri müşahidə edilir: "Ermənistan 1 aprel-28 iyun tarixində ehtiyatda olan hərbi qulluqçuları təlimə çağırır: ümumilikdə 4799 nəfər təlimə cəlb olunacaq, onlardan 4353 nəfəri sırayı və kiçik rütbəli zabıt, 144 nəfəri böyük rütbəli zabıtdır, 302 nəfəri isə motoatıcı və rabitə korpusunun, o cümlədən kəşfiyyat, mühəndislik və raket artilleriya üzrə ixtisaslaşmış zabitlərdir.

Bu təlimlər Ermənistanın Azərbaycanla müharibəyə hazırlığı fonunda təsəvvüf deyil və ehtiyata çağırılan hərbiçilərin mümkün tərribatlara cəlb olunacağı istisna edilməməlidir.

Ötən ilin sentyabrında analoji ssenari baş vermişdi: sərhəddə erməni tərribatından sonra ordumuzun cavab addımları nəticəsində məhv edilən hərbiçilər arasında 25 günlük təlimə çağırılanlar da vardı, misal üçün, 40 yaşlı Andranik Antonyan. Yenidən eyni ssenarinin təbiiyi mümkündür.

Ehtiyatda olanların çağırışı ilə ordudakı canlı qüvvə çatışmazlığını aradan qaldıraraq onlardan tərribat hücumlarında istifadə edə bilirlər. Söhbət 5 minə yaxın hərbiçidən gedir".

■ Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

Ulu öndər Heydər Əliyevin fəaliyyətinin mühüm bir hissəsinin onun milli dövlətçilik təlimi, milli-mənəvi və ideya-siyasi dünyagörüşü təşkil edir. Müasir Azərbaycanın möhkəm özlünü qoymuş bu tarixi şəxsiyyətin ideya dünyası onun davamçılarının yoluna həmişə işıq salır.

Milli Məclisin deputatı Aydın Hüseynov bu barədə "Yeni Müsavat"a bildirib ki, 1993-cü ildə Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdanda Azərbaycanda keçmiş kommunist ide-

ologiyasından imtina edilmişdi. Lakin xalqı müstəqil dövlətçilik ətrafında birləşdirə bilən, azərbaycanlıların kimliyini, yaratdığı dövlətin xarakterini izah edən, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlayan və inkişaf etdirən, ölkə vətəndaşlarını öz ətrafında səfərbər edərək gələcəyə aparan nə vahid ideya-siyasi təlim, nə də funksional idarəçilik sistemi yaratmışdı. Keçmişin bütün zəngin irsindən, o cümlədən elmi, intellektual, mənəvi, ictimai dəyərlərindən total şəkildə imtina meylli Azərbaycanda, sözün həqiqi mənasında, ciddi ideoloji boşluq yaratmışdı. Cəmiyyətin ideyasızlaşdırılması cəhdi bir tərəfdən keçmiş kommunist rejiminə nifrətdən qaynaqlanırdısa, digər tərəfdən 1991-1993-cü illərdə Azərbaycanı idarə edən rəsmilərin aydın məqsəd və məramının yoxluğundan, rəhbərlik etdikləri dövlətin siyasi, iqtisadi, mədəni, mənəvi inkişafı haqqında dolğun təsəvvürə malik olmamalarından irəli gəlirdi: "Ulu öndər Heydər Əliyevin dövründə Azərbaycan vətəndaşlarını vahid amal, ideya və məqsəd

ətrafında birləşdirəcək milli ideologiyanın yaradılması dövlət siyasətinin prioritetinə çevrildi. Bir faktı xüsusi vurğulamalıyıq ki, başqa sahələrdə olduğu kimi, milli-ideoloji baxışlar sisteminin formalaşmasında da Heydər Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varislik prinsipini qorudu və vaxtilə onun qurucularının birləşdirici ideya kimi irəli sürdüyü, lakin Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra sovet sisteminin qadağan etdiyi azərbaycançı

liq ideologiyasına müraciət etdi. Həm də nəinki sadəcə müraciət etdi, onu real və dolğun məzmunla zənginləşdirərək dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırdı.

Ümummilli lider qeyd edirdi ki, milli ideologiya tarixi keçmişimizlə, millətimizin adət-ənənələri, dövlətimizin bu gün və gələcəyi ilə bağlı olmalıdır".

Deputatın sözlərinə görə, sovet dövründə azərbaycançılıq ideyası əsasən xalqın yaddaşında, o cümlədən

milli adət-ənənələrdə, müəyyən qədər də bədii əsərlərdə yaşamış və təbii ki, dövlət ideologiyasına çevrilə bilməmişdi, çünki qadağalar mövcud idi: "Lakin dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin sovet dövründə Azərbaycana rəhbərliyi zamanı azərbaycançılığın inkişafına əlverişli ictimai-siyasi, elmi və mədəni-mənəvi şərait yaradıldı. Heydər Əliyev milli ruhlu ziyalılara, ədəbiyyat adamlarına, tarixçilərə azərbaycançılığın təbliği üçün mümkün olduğu qədər şərait yaradırdı. Bu şəraitdən o dövrdə tarixçilər, ədəbiyyatçılar, dilçilər və başqa intellektual fəaliyyət nümayəndələri müəyyən qədər bəhrələnərək bir çox əsərlər yaratmışdılar. Bu, Ulu öndirin hələ SSRİ zamanında qadağaların tükəyən etdiyi dövrlərdə böyük riskə getməsi idi. Ulu öndər Azərbaycanın gələcəyi üçün həyatını, karyerasını riskə atmaqdan çəkinməyən böyük lider idi. Azərbaycanda sovetlər dönməində milli şüurun oyanışında Heydər Əliyevin böyük xidmətləri var idi. Onun zamanında yazılan əsərlərdə azərbaycançılığın

mühüm sahələri olan ümuməzərbaycançılıq hisslərinin, Azərbaycan dilinin, milli şüurun, mədəniyyətin, mənavi dəyərlərin, zamanın sınaqlarından çıxmış ənənələrin inkişafı və dünyada təbliği, gənc nəslin milli ruhda tərbiyə edilməsi kimi milli şüurun oynadığında böyük təsiri olan məsələlər təbliğ edilirdi. Ulu öndər Azərbaycanın müstəqillik əldə edəcəyinə həmişə inanırdı. Uzun illər öz dövlətçiliyindən və milli-mənavi köklərindən ayrı salınmış, milli və dövlətçilik maraqları tapdanmış Azərbaycan xalqının özünəqaydışı və özünütəsdiqində Heydər Əliyevin əməli fəaliyyəti və ideya-siyasi baxışlarının çox böyük rolu olub.

1993-cü ildən Heydər Əliyevin Azərbaycan siyası rəhbərliyinə qayıdışı ilə bütün Azərbaycan vətəndaşlarının, dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, ölkənin istiqlalıyyətinə dəstəkləyən insanların vahid dövlətçilik ətrafında birləşdirilməsi üçün ciddi iş aparıldı, azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycan dövlətinin ideologiyasına çevrilməyə başladı".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Emil SALAMOĞLU

Əsrin sualı - Rusiya, yoxsa İranla qonşuluq daha təhlükəlidir...

"Rusiyanın təhlükə mənbəyi olmayacağı yaxın perspektivdə görünür"

"Macarıstan yenə Rusiya ilə ümumi sərhədə malik olmaq istəməz, çünki Sovet İttifaqı ilə həmsərhəd olduğu dövrlərin "pisi xatirələrini" özündə saxlayır".

Bunu ölkənin baş naziri Viktor Orban Praqada Vişegrad qrupu ölkələrindən - Polşa, Slovakiya və Çexiyadan olan həmkarları ilə görüşündən sonra keçirilən mətbuat konfransında bildirib. Orbana görə, Macarıstanın milli təhlükəsizlik maraqlarına ən yaxşı cavab verən variant onun Rusiya ilə ümumi sərhədinin olmamasıdır.

Baş nazir nə dərəcədə haqlıdır, doğrudanmı Rusiya ilə həmsərhəd olmaq təhlükəlidir və niyə? Rusiyaya həmsərhəd ölkələrdən biri Azərbaycandır. Bəs İranla qonşu olmaq necə, təhlükəli deyil? (Üstəlik, Azərbaycan hər ikisi ilə qonşudur).

Bu arada Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan parlamentdə hakim "Mülki Müqavilə" Partiyasından olan deputatlarla keçirdiyi son qapalı görüşdə iddia edib ki, Rusiya Azərbaycanı və Ermənistanı da birləşdirəcək birlik dövləti yaratmaq istəyir. Əgər elədirsə, onda niyə İrəvan Kremlin əlinə oynayıb, sülh sazişini ləngidir?

Bu da faktdır ki, Ermənistan Rusiya ilə sərhədi quru ol-

masa da, onun Qafqazdakı yeganə forpostu olaraq qalır.

Sabiq maliyyə naziri, iqtisadçı alim Fikrət Yusifov bu fikirlərin arxasında macar xalqının Rusiyadan çəkdiyi acıların dayandığını düşünür: "Sovet İttifaqı döneminə Macarıstan Ukrayna üzərindən Rusiya ilə həmsərhəd ölkə sayılırdı. Lakin bu ittifac dağıldıqdan sonra həmin "sərhəd" məsələsi də aradan qaldı - yəni Macarıstan o zamandan etibarən Rusiya ilə deyil, Ukrayna ilə ümumi sərhəddə malikdir.

Macarıstan baş nazirinin Rusiya ilə həmsərhəd olmağı arzulamadıqlarına dair fikirlərini arxasında macar xalqını tarixdə yaşadığı acı bir hadisə dayanır. İkinci Dünya müharibəsindən sonra Avropanın Şərqiəndə sosialist dövlətlər yaratmış Sovet İttifaqının bu ölkələri öz təsirində saxlaması bir o qədər də asan olmamışdı. Zaman-zaman Avropada yaşamış bu xalqlar Stalin rejiminin prinsipləri üzəridə formalaşmış hakimiyyətlərindən narazılıqlarını ortaya qoya bildirdilər. Bu hadisələrdən birincisi də belə Macarıstanda, 1956-cı ilin oktyabr ayının 10-da baş verdi.

Ölkədə hakimiyyətə qarşı üsyan baş qaldırdı və sürətlə yayılaraq hökumətin parçalanması ilə nəticələndi.

Üsyandan sonra Macarıstada yeni qurulmuş sovet hökuməti 1957-ci ilin yanvarına qədər ölkəyə müxalifəti tam olaraq aradan qaldırdı. Sovetlər İttifaqının süqutu ərəfəsində - 1989-cu ildə Macarıstan Xalq Respublikası qurulduqdan sonra 23 oktyabr bu dövlətin milli bayramı qüvvəyə elan edildi.

Macarıstan baş naziri Viktor Orbanın səsləndirdiyi "pəxatirələr" rusların tarixdə onlara qarşı etdiyi bu vəhşilikləri özündə ehtiva edir. Ona görə də Macarıstan milli təhlükəsizlik maraqları baxımından bu gün Rusiya ilə səhədlərinin olmasını arzulamır"

Sabiq nazir hesab edir ki, Rusiya ilə həmsərhəd olmağın acısını bu bölgədə tarixən ən çox çəkən ölkələrdən biri Azərbaycandır: "Həmçinin müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycanın 44 günlük Qarabağ savaşına qədər ölkəmizin bu dilbəz qəsəndə er-

məni aləti vasitəsilə başımızda
gətirilən bütün müsibətlərin
baş dirijoru Rusiya olmuşdu.
Və yalnız indi - öz əlləri ilə
Azərbaycan torpaqlarında ya-
ratdıqları Ermənistan adlı dövlət
onlara qarşı üsyana
qalxdıqdan sonra ayılıb kimin -
kim olduğunu gördülər. İndi baş-
ça düşdülər ki, Azərbaycanla
dostluq etmək lazımdır, çünki
ermənilərdən fərqli olaraq
azərbaycanlıların xislətində
xəyanət yoxdur.

İranla münasibətlərə gəlin-cə isə burada da biz tarixi acılar yaşamışdıq. İran bu gün də o təydidli azərbaycanlıların ən acınacaqlı bir durumdakı yaşadı-ğı bir məkandır. Bu dövlət müs-təqillik illərimizdə işğal altında olan torpaqlarımızda ermənilər-ə hər formada dəstək vermək-lə özünün Azərbaycana və azərbaycanlılara olan "sevgisi-ni" aşkar bir formada ortaya qoydu. Bütün bunları bildiyimiz halda biz həm Rusiya ilə, həm də İranla balanslaşdırılmış qonşuluq münasibətlərini sax-lamalıyıq. Bu bizim üçün ən doğru seçimdir.

İndi ipinin üzərinə odun yığmaq təhlükəsi olan həm Rusiya, həm də İran Azərbaycanının yanında Türkiyənin rəsmi olaraq dayandığının fərqi vardır. Bu səbəbdən Rusiya Ukrayna cəbhəsində hadisələrin necə inkişaf edəcəyindən və dünya siyasət meydanında nələrin baş verəcəyindən asılı olmayaraq, Azərbaycan öz müstəqilliyini qoruyub saxlayacaq və bölgənin ən qüdrətli dövləti kimi meydana çıxacaq. "

Sabiğ MTN polkovniki, təhlükəsizlik məsələləri üzrə ekspert İlah İsmayil burada bir qorxu görür: "Amerikanın dövlət katibi olmuş Mayk Pompeo müsahibələrinin birində qeyd edirdi ki, başçılığı təhdid edən beş faktor var, Rusiya, İran, Çin, Şimali Koreya və İslam fundamentalizmi. Bu beş təhiddən üçü Azərbaycanın qorşuluğunda və içərisindədir. Macarıstandan fərqli olaraq bizim təhlükəsizliyimizə hər za-

man təhdid var. Şərqi Avropanın postsosialist ölkələri içərisində ilk olaraq Macarıstanda hələ 1956-cı ildə SSRİ əleyhinə qiyam qalxanda Kreml aman-sızcasına bu qiyamı yatırmışdı. Macar xalqı bunu unutmayıb. Həmsərhəd olduqları halda Rusiyanın Ukraynada törətdikləri nin nə vaxtsa Macarıstana qarşı olacağı qorxusu təbii-dir. Rusiyanın təhlükə mənbəyi olmayacağı yaxın perspektivdə görün-mür. Tarixən şimal qonşumuz qonşularına hədəf kimi baxıb. Bir neçə il əvvəl Putinin məktəbliyi dediyi "Rusiyanın sərhə-di bitmir" ifadəsi dövlətlərin bu təhlükədən uzaq olmaq istəyi-nin nümunəsi ola bilər. İran da o təhlükəli dövlətdir ki, Ermənistan istisna olmaqla, bütün müsəlman qonşuları ilə gərgin dra-matik vəziyyətdədir. O cüm-lədən bizimlə. İranın məkrli qonşuluğu Rusiyadan daha fərqlidir. İlk baxışdan qərribə görün-sə də, indiyə qədər Rusiya faktorunu İranın Azərbaycana qarşı mü-haribə etmək ehtimalını azal-dırıb. Çünki Kreml Cənubi Qaf-qazda təsirini heç kime vermək fikrinde deyil. Sadəcə olaraq, Şuşa Bəyannaməsindən sonra Türkiyə İran üçün bir çəkirdirici faktor rolunu oynadı. Coğrafiya-mız əlverişli olmaqla yanaşı, həm də təhükəlidir. İrəvanın sülh müqaviləsinə uztatması yalnız Kremlin deyil, həm də öz əli-nə oynayır. Həm də Azərbaycanın Qərbin təzyiqi ilə bəzi prinsipi-al məsələlərdə güzəşt edəcə-yimizi hədəfləyir".

Cavanşir ABBASLI,
"Yeni Müsavat"

"Tayms" qəzetini fikirləşmək

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Isveçrədə referendum keçirilib, camaat pensiyalarının artırılmasına səs verib. Əgər oxşar referendum bizdə olsa, uca millətimiz pensiyalarının azalmasını istəyər, yekdilliklə buna imza atardı. Təbii, hökumət belə istəsə. Yox, hökumət tərsini istəsə, biz də tərsinə səs verərdik. Yeni demokratiyada bizim qərarlarımız yuxarıların mövqeyindən asılıdır. Bizim milli demokratiyanın özəlliyi budur.

Mən bu söhbəti şişirtmə üçün yazmıram ki. Faktlar var. 1988-89-cu illərdə xalqımız ayağa qalxıb dillərdə dastan olmuşdu. Guya müstəqillik istəyirdik. Sonra bizimkiləri Ermənistandan qovdular. 20 Yanvar qırğını oldu. Ara qarışdı, məzhəb itdi, iqtisadi böhran, aclıq, növbələr... Ancaq 1991-ci il 17 martda SSRİ-nin saxlanıb-saxlanılmaması üzrə ümumittifaq referendumu keçirildi. O referendumdə Azərbaycanın nəticələri belə olmuşdu: 3 milyon 866 min seçicidən 2 milyon 903 mini səsvermədə iştirak edib, 93,3 faiz seçici SSRİ-nin saxlanılmasına "hə" deyib.

Deyə bilərsiniz bunlar hamısı Ayaz Mütəllibovun saxtakarlığının nəticəsidir, obyektiv səsvermə olmayıb-filan. Lap əcəb edib deyərsiniz. Xub. Ardı var axı. Elə həmin ilin axırında, 1991-ci ilin 29 dekabrında Azərbaycanda daha bir referendum olmuşdu və bu dəfə xalqımızın 99,8 faizi müstəqilliyimizə səs vermişdi! Təsəvvür edirsinizmi? Guya 9 ay ərzində uca millətimiz müstəqilliyə hamilə qalaraq azadlıq doğmuşdu! Hurray! Bir ilin içində mövqeyimizi 180 dərəcə dəyişmişdik (hələ Allahımıza şükür edək, 360 dərəcə dəyişsək nə olardı?)

Təbii ki, 1991-ci ilin 29 dekabrında SSRİ daha dövlət kimi yox idi, Qorbaçov hələ 26 dekabrda bu biabırçı dövlətin başını buraxmış, istefa verib cəhənnəm olmuşdu. Yəni, bizim 29 dekabr səsverməmiz bir növ qarışmış şey oldandı sonra qapını bağlamaq kimi zad idi.

Bəlkə bunu da səsvermə saxtakarlığı elan edək? Yox. Sərf eləmir. Bizdə belədir: sərf eləyəndə demokrat oluruq, sərf eləməyəndə diktator. Ancaq müstəqillik, azadlıq kimi uca, qutsal kateqoriyalara bu cür dırnaqarası, qeyri-ciddi yanaşan xalqlar heç vaxt azadlığa layiq olmazlar. Ara yerdə ölən fərdlərə yazıq...

Niyə uzağa gedirik, elə 4 il qabağı yada salın. Milli Məclisin üzvləri özlərini buraxmaq qərarına gəldilər. Guya bu, istefa mədəniyyətinin qıvcırması, xalq qarşısında məsuliyyətdən doğmuşdu? Ay hay... Sadəcə, rəhbərlik belə tapşırırmışdı, onlar da özlərini buraxmışdılar. "Ağa dedi sür dərəcə"...

İngiltərədə "Tayms" ("Zamanlar" kimi tərcümə edilir) adlı qəzet var. Qəzet 239 ildir çıxır. 1784-cü ildən bəri. Maraqlı üçün Vikipediya baxdım ki, o zaman Azərbaycanda nə olub. "Hadisələr" bölümündə bunlar yazılmışdı: "Avstriyada Y.Stuver ilk dəfə aerostatda uçdu.

İngiltərədə mexanik Ceyms Vayt buxar maşını ixtira elədi.

İngiltərədə Edmunt Kartrayt mexaniki toxucu dəzgah ixtira elədi".

Vəssalam. Bizim bölgədə hər hansı hadisə yoxdur. Yalnız "Doğulanlar" qrafasında Qasım bəy Zakirin və Mirzə Cəfər Topçubaşovun doğulması diqqəti çəkib.

Bizim ilk qəzetimiz 1875-ci ildə güc-bəla, Həsən bəyin hesabına çıxıb, o da heç iki il sürməyib. Səbəb odur ki, qəzeti, sadəcə, alan olmayıb.

1795-ci ildə "Tayms" 4800 tirajla çıxırdı. 2020-ci ildə tirajları 360 min ədəd olub.

Bu rəqəmləri niyə yazdım, onu bilənlər bilməyənlərə nəql eləsin, mən getdim.

"Şəkk-şübhə yox ki, Rusiya prezidenti Vladimir Putin Ukraynada uğur qazansa, növbəti hədəf Gürcüstan olacaq". "Yeni Müsavat"ın məlumatına görə, bunu ABŞ-in keçmiş müdafiə naziri (Pentaqon rəhbəri) və Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin (MKI) sabiq direktoru Leon Panetta "Amerikanın Səsi"nə müsahibəsində deyib.

Onun sözlərinə görə, əgər Putin Ukraynada dayandırılmasa, o, təkcə Gürcüstana deyil, Rusiya ilə həmsərhəd olan NATO üzvü digər ölkələrə qarşı da təcavüzünü davam etdirəcək. "Ona görə də Birləşmiş Ştatların Gürcüstanın təhlükəsizliyini təmin etmək üçün onunla işləməyə çalışması tamamilə vacibdir", - Panetta bildirib və əlavə edib ki, Putinin əsas hədəfi ABŞ-da və digər ölkələrdə demokratiyanı sarsıtmaqdır: "Bu, onun əsas məqsədidir və aydındır ki, milli təhlükəsizliyimizi qorumaq üçün biz Putinin öz niyyətlərini həyata keçirməyə müvəffəq olumasını təmin etməliyik". Bu qəbil xəbərdarlıqlar əvvəllər də səslənib. Konkret qonşu Gürcüstana gəlincə, məlumdur ki, o, həm də Avropanın energetika bazarlarına çıxış üçün Azərbaycanı danışıq üçün Azərbaycanı danışıq üçün çıxış edir. Beynəlxalq əhəmiyyətli neft-qaz kəmərlərimiz oradan keçir. Gürcüstanın özü də tranzitdən yaxşı qazanır və büdcəsini zənginləşdirir. Ukraynadan sonra Gürcüstan eyni təhlükə ilə üzləşsə, neft-qaz artilleriyalarımız təhlükə altına düşə bilərmiz?

"İmperialistliyi heç vaxt dayandırmayacaq bir imperiyanın yanında yaşamağın nə demək olduğunu bilir". Gürcüstan prezidenti Salome Zurbəişvili Tiflisə Rusiya tərəfindən təzyiq hiss edilib-edilməməsi və Moskva ilə müharibə vəziyyətində olan Ukraynaya hansı məsləhəti verəcəyi sualını cavablandırarkən deyib. "Ukraynalılara hər hansı bir məsləhət verəcəyimizdən əmin deyiləm, çünki bizim demək olar ki, paralel tarixlərimiz olub: 19-cu əsrin imperalist Rusiyası, 20-ci əsrin Sovet Rusiyası, işğallar olub, bütün bunları birlikdə keçirmişik. Deməli, eyni yoldayıq, bilirik ki, yeganə perspektivimiz AB-yə yaxınlaşmaqdır. Moldova ilə birlikdə üçlük idik və Ukraynadakı müharibə əslində bu yolu sürətləndirdi və ölkələrimizi namizəd statusuna

Neft-qaz kəmərlərimiz təhlükədə? - ABŞ-ın sabiq kəşfiyyat şefi nəyə işarə vurur...

Pentaqonun və MKI-nın keçmiş rəhbərinin proqnozuna görə, Putin Ukraynada uğur qazansa, növbəti hədəf Gürcüstandır; "Rusiyanın hücumdan əvvəl hazırladığı doktrina çox təhlükəli idi" - professor

gətirdi", - o bildirib. Rusiyanın Gürcüstana təsirdən danışan Zurbəişvili qeyd edib ki, ölkədə parlament seçkisi ərəfəsində Moskvanın səsvermə prosesinə müdaxiləsi və hibrid müharibəyə başlayacağı ilə bağlı qorxular var. "Rusiya lideri Vladimir Putinin ambisiyaları nəhəngdir. Təkcə Baltikyanı ölkələri deyil, Gürcüstanı, Moldovanı da əhatə edir". NATO-nun Avropadakı qoşunlarının keçmiş baş komandanı Uesli Klark deyib. O bildirib ki, Moskva çoxdan digər ölkələrin ərazilərinə istahını nümayiş etdirir: "Moldova, yaxud Baltikyanı ölkələr - Estoniya, Latviya, Litva. Ya da Polşa, Gürcüstan... Moskva rusların əcnəbi torpaqları zəbt etmək üçün köhnə, bir neçə əsrlik istahını nümayiş etdirir", - Klark bildirib.

Professor Qabil Hüseynlinin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, Rusiyanın Ukraynaya hücumdan əvvəl hazırladığı doktrina çox təhlükəli idi. Onun fikrincə, bu doktrinaya əsasən, Rusiya Ukraynada is-təklərinə çatdıqdan sonra postsovet respublikalarını bir çətir altında birləşdir-məlidir. "Putin boş yerə söy-

ləmirdi ki, SSRİ-nin dağılması tarixin ən faciəvi geopolitik hadisəsidir. Bununla işarə edirdi ki, həmin faciəni düzəltmək lazımdır. Kreml lideri bununla eyham vurmağa çalışırdı ki, keçmiş Sovet İttifaqı ilə bağlı qorxular var. "Rusiya lideri Vladimir Putinin ambisiyaları nəhəngdir. Təkcə Baltikyanı ölkələri deyil, Gürcüstanı, Moldovanı da əhatə edir". NATO-nun Avropadakı qoşunlarının keçmiş baş komandanı Uesli Klark deyib. O bildirib ki, Moskva çoxdan digər ölkələrin ərazilərinə istahını nümayiş etdirir: "Moldova, yaxud Baltikyanı ölkələr - Estoniya, Latviya, Litva. Ya da Polşa, Gürcüstan... Moskva rusların əcnəbi torpaqları zəbt etmək üçün köhnə, bir neçə əsrlik istahını nümayiş etdirir", - Klark bildirib.

maq, Azərbaycanın neft-qaz kəmərlərinə nəzarət arzusundadır. Lakin bu doktrina Ukraynada mifə çevrildi və indiyə qədər davam edən döyüşlərdən görünür ki, Kreml hədəflərinə çatı bilmədi, Rusiya və Belarusun olduğu İttifaq dövlətinə postsovet ölkələrini də daxil etməyi bacarmadı. Əslində Kiyevdə desantların əməliyyatının uğursuz olması bu ssenarini pozdu". **Politoloqun sözlərinə görə, Rusiya bir neçə günün içində Zelenskini çevrilisə devirmək və yerinə Yanukoviç kimi birini qoy-maqla Ukraynanı ittifaq dövlətinə üzv edəcək, nəticədə keçmiş sovet ölkələri də dolayısı ilə bu prosese qoşulacaqdı:** "Amma göründüyü kimi, hadisələr tərsinə inkişaf etdi. Bununla yanaşı, Rusiya Gürcüstan və Moldovadan əlini çəkməyib. Çünki hər iki ölkənin işğal edilməsi ərazilərində separatizmi dəstəkləyir. Onun məqsədi Ukraynada Donbas, Gürcüstanda Abxaziya və Cənubi Osetiya, Moldovada Dnestryanı əraziləri ilhaq etməkdir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

• ikinci Qarabağ savaşı artıq dördüncü ildir bitsə də, Ermənistan odla oynamaqda davam edir. Hələ də revanşist ümidlərlə yaşayan rəsmi İrəvan qonşu Azərbaycan və Türkiyə ilə təcili sülh müqavilələri imzalamaq əvəzinə, Bakı və Ankaranı yeni hərbi avantüraya çəkməyə çalışır - həm də bölgədən uzaq bəzi gücləri münafişəyə cəlb etməklə...

Bu məqsədlə Ermənistan ilk baxışda bir-biri ilə antaqonist mövqedə olan dövlətləri belə bir araya gətirməyə can atır. "Bəs proqnozlar nə deyir, gözləntilər nədir, böyük sülh anlaşmasının üfüqdə görünmədiyi bir vaxtda Bakı ən çox nəyi ciddiye almalıdır", - sualları təbii olaraq ortaya çıxır.

Ermənistanın yeni koalisiyası hətta xarici ekspertlərdə də heyrat doğurur. "İlk baxışda çox qərribə bir ittifaq - fundamentalist İranla liberal Fransa birliyi Ermənistanı görə məsulyyəti öz üzərinə götürməyə hazır görünür. Vəziyyətə baxın, gey xarici işlər naziri olan Fransa ilə homoseksual-ları edam edən İran arasında Azərbaycana qarşı ittifaq qurulur". "Yeni Müsavat"-ın məlumatına görə, bu fikri Minval.az-a **rusiyalı tanınmış analitik Maksim Şevçenko** deyib. "Reallıq budur. Fransa-İran ittifaqı çox güclü ittifaqdır. İran eyni zamanda Rusiyanın müttəfiqidir, onunla hərbi texnologiyalar və bir çox digər şeylərin mübadiləsini aparır. Rusiya və İranın arxasında

xutmaq istəmirəm, amma səmimi bir dost kimi Azərbaycanın bu gün üzleşdiyi reallıqları göstərmək istəyirəm. Məncə, vəziyyət ciddidir". Ölkəmizin tanınmış simaları ilə mövzunu şərh edərkən rusiyalı ekspertin gözləntisinin nə dərəcədə əsaslı olduğu barədə də mövqə soruşduq.

Deputat, Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiyaya qarşı mübarizə komitəsinin üzvü Arzu Nağıyev "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, tarixin müxtəlif dövrlərində İran və onunla eyni mövqedə olan dövlətlərin Azərbaycana qarşı tutduğu mövqə hamıya məlumdur: "Lakin İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra bu mövqə özünü daha aydın büruzə verdi. Qeyd etdiyim kimi, qələbəmiz yalnız cənub qonşumuzu deyil, Fransa və Hindistan kimi eynimövqəli dövlətləri narahat etməyə başladı. Təbii ki, burada Pakistanla əlaqələrimiz də ciddi bir faktor kimi qabardıldı. Eyni zamanda Pakistanın Ermənistanı olan münasibətindən doğan mə-

Bakıya qarşı qərribə ittifaq - hikkəlilərin "üçlüyü"

Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə təməlçiləri İran, gey-liberal Fransa, buddist Hindistan olan koalisiyanın məkrli niyyəti; **ekspert**: "Nə Fransanın, nə yaxın-uzaq qonşularımızın bəzi addımları bizi qorxutmamalı, əksinə..."

qabardır və Fransa da bu məsələlərdə iştirakda maraqlıdır. Cənubi Qafqaza çıxış əldə etmək istəyən Fransanın isə ən böyük məqsədi regionda möhkəmlənməkdir. Sülh danışıqlarına gedən yolda vasitəçiliyə can atması da bunun göstəricisidir. Burada məqsəd sülh deyil, gərginliyi qorumaqla regionda münafişə ocağını aktiv saxlamaqdır".

Türkiyə faktoruna gəlincə, deputat qeyd etdi ki, tarix boyu Avropanın Türkiyəyə qarşı önəmli əks təsir faktoru məhz İran olub: "Dolayısı ilə bu ittifaq Azərbaycan üzərindən həm də Türkiyəyə qarşı yönəlib. Mövcud reallıq-

məhv etməsə də, daxili çaxnaşmalara, vətəndaş müharibəsinə səbəb olacaq ki, bu da onun siyasi arenadakı imicinə zərbə vuracaq. Çünki ABŞ, Qərb Fransanın təmsilində əsasən siyasi məqsədlərinə çatmağa çalışır, İran isə Qərbin regiona gəlməyinə meyilli deyil, bunu da dərk etməlidirlər ki, hədəf heç də sülhün bərqərar olması deyil, yeni münafişə ocaqlarının yaradılmasından başqa bir şey deyil".

Hərbi ekspert, ehtiyatda olan polkovnik Üzeyir Cəfərov da qəzetimizə bildirdi ki, Ermənistan öz oyunlarını davam etdirməkdədir:

Medvedyev: "Rusiyanın postsovet ölkələri ilə heç bir ərazi mübahisəsi yoxdur"

Rusiyanın postsovet məkanı dövlətləri ilə heç bir ərazi mübahisəsi yoxdur. APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının sədr müavini Dmitri Medvedyev bildirdi.

"Yaxın xaric bir anlayış kimi sadəcə söz deyil, mahiyyətin əksidir. Əsas məqamı, bu barədə xüsusi olaraq demək istəyirəm: bizim bu kəmərdə daxil olan dövlətlərlə heç bir ərazi mübahisemiz yoxdur", - deyə rusiyalı siyasətçi vurğulayıb.

isə Çin dayanır - hansı ki, özü heç nəyə qarışmayacaq. Fransa çox fəaldır və bu, şüurlu bir fəaliyyətdir. Münasibətlərin konfigurasiyası qurulur, Fransa-İran-Hindistan əlaqəsi yaranır". **Sözünə davam edən analitik əlavə edib:** "Hindistan Fransa kimi nüvə silahına malik ölkədir və məncə, İran da artıq bir neçə nüvə başlığına malikdir. Beləliklə, Azərbaycan ətrafında faşist partiyaların iqtidarda olduğu bütpərəst Hindistandan, təməl şie İranı və liberal Fransadan ibarət paradoksal bir konsorsium yaranır. Qeyri-təbii, eləmi? Məgər vaxtilə çar Romanov Rusiyası ilə Fransanın ittifaqı qeyri-təbii deyildi?"

Şevçenko bu və digər səbəbdən Azərbaycana diqqətli və ehtiyatlı olmağı məsləhət görüb: "Mən qor-

qamlar da öz işini gördü". **İctimai-siyasi müstəvidə baxışları üst-üstə düşməyən bu üç dövləti Cənubi Qafqazda birləşdirən ortaq maraq nədir?** **A.Nağıyev:** "Fransa-İran-Hindistan üçlüyü Ermənistanı dəstəkdən çox, Azərbaycana qarşı mövqə alıb desək, yanlışdır. Revanşist İrəvanın istəklərinə təkan verən bu dövlətlər Ermənistanı keçirdiyi hərbi təlimlərlə öz çirkin niyyətini büruzə verir. Bu işdə isə İranın ən böyük yardımçısı Hindistandır. Qeyd edim ki, Hindistan Ermənistanın ən böyük silah tədarükçülərindəndir. İran və Hindistanın dəstəyi ilə Ermənistanın sakitcə silahlanması bizim üçün təhlükədir. Burada Hindistandan İrana və Ermənistanı yük daşınması, logistik imkanları da Ermənistan

da İran daha çox anlayır ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması regionda iqtisadi və siyasi səhnəni dəyişəcək, Türk dövlətlərinin birləşməsinə zəmin yaradacaq. Təbii ki, Rusiya da mühüm bir regional aktor kimi Fransanı narahat edir və İranla yaxınlaşaraq onun tarixi tərəfdaşı olan dövlətə qarşı da məkrli siyasətini həyata keçirə bilər. İran-Rusiya-Çin üçlüyü daima gündəmdə olan mövzudur, Qərb də Fransa vasitəsilə bu əməkdaşlığı özünə uyğun şəkildə istifadə etməyə çalışır". **A.Nağıyev hesab edir ki, belə bir vəziyyətdə İran Azərbaycanla iqtisadi və siyasi əlaqələrini gücləndirsə, onun üçün daha faydalı olar:** "Bu gün İranın idarəsində olan türk toplumunu da nəzərə alsaq, deyə bilərəm ki, bu müqavimət İranı birdəfəlik

"Ona təlimat verən güclər vəziyyəti maksimum gərgin saxlamağa çalışır, arada bu amili təxribat xarakterli addımlara çevirmək üçün də bəzi qərarlar verməklə bağlı tərəddüd etməyi də məsləhət görürlər. Bütün bunların fonunda da Ermənistan son həftələr çox aktivləşib. Rəsmi İrəvan ölkə daxilindəki vəziyyətin çox gərgin və bəzən kritik dövrlərində belə bu cür açıq müstəvidə çıxışlar etmir. Yeni qərarlar vermir və hakimiyyəti üçün riskli addımları atmırdı. İndi isə çox rahat şəkildə həm Azərbaycanın, həm də qardaş Türkiyənin milli maraqlarına zidd addımlara belə getməyə çəkinmir. Paşinyanın Paris, Afina səfərlərinə diqqət etmək kifayətdir ki, onun haradan qidalandığını və nə demək istədiyini anlamaq

asan olsun. Onu yaxın illərdə daha revanşist addımlara sövq etmək üçün bir çox mərkəzlər aktiv fəaliyyət göstərirlər". **Ü.Cəfərovun sözlərinə görə, görünən də odur ki, heç bu il də sülh sazişi imzalanmayacaq:** "Paşinyanın müavini Mqer Qriqoryanın verdiyi son bəyanatlara diqqət etsək, məncə, çox şey bizə aydın olar. Ermənistan vaxt uzatmağa çalışır, sonrakı illərdə isə öz təhdid və təzyiqlərini artırmağı düşünür. Bizim cənub qonşumuz da, Fransa da, Yunanıstan da Ermənistanı aktiv şəkildə həm maddi, həm də mənəvi şəkildə dəstəkləyirlər". **Rusiyalı analitik Şevçenkonun sözlərinə gəlincə, polkovnik hesab edir ki, bir şeyi unutmamalıyıq:** "Bizim şimal qonşumuzun bəzi tanınmış, tanınmamış ekspert və politoloqlarının da öz ölkəsinin maraqlarını bizim cəmiyyətdə təqdim etmək üçün yaxşı şansları yaranıb. Onlar hər addımda bizim diqqətimizə çatdırmağa çalışırlar ki, Rusiya olmasa, Azərbaycan üçün qarşıdakı dövrlərdə çox çətin olacaq. Bu da bəzi perspektivlərlə bağlı olan məsələlərdir. Mövzuya birbaşa aidiyyəti olmadığı üçün üstündə çox dayanmıram. Amma onların son vaxtlar Ermənistanla, Fransa ilə öz "haqq-he-sabları var" - deyə bu cür

açıqlamalar verirlər. Bu da başadüşüləndir". **Hərbi ekspert hesab edir ki, biz öz yolumuza davam etməli, bizə qardaş olan Türkiyə ilə münasibətləri daha da dərinləşdirməli, bəzi sahələrdə isə daha çevik addımlar atmalıyıq:** "Vəziyyət hər zaman həm bölgədə, həm də Azərbaycan ətrafında ciddi və düşündürücü olub. İndi də bir sıra məqamlar var ki, onlar bizi narahat edir. Amma bölgəyə aid olan və olmayan dövlətlər öz maraqlarını həyata keçirmək üçün bəzən informasiya müharibəsinin elementlərindən də ustalıqla istifadə etməyə çalışırlar. Azərbaycan üçün çox qorxulu və gərgin məqamlar arxada qalıb. Sadəcə, bəzi özünü dost və müttəfiq göstərən dövlətlər hələ də reallıqları qəbul edib dünyanın nizamının dəyişdiyini və bundan sonra daha da çox dəyişəcəyini qəbul etmək istəmirlər. Azərbaycan da baş verən proseslər fonunda lazım olan bəzi addımları atıb və bundan sonra da atacaq. Nə Fransanın, nə yaxın-uzaq qonşularımızın bəzi addımları bizi qorxutmamalı, əksinə, buna qarşı biz qabaqlayıcı addımlarımızı düşünüb atmalıyıq. O işlər də, məncə, qardaş Türkiyə və digər səmimi, dürüst dövlətlər vasitəsilə həyata keçirilir".

□ **E.PASASOY, "Yeni Müsavat"**

Yaxın gələcəkdə Rusiya dünyanın dörd ən böyük iqtisadiyyatından birinə çevriləcək. Bunu Rusiya lideri Vladimir Putin Federal Məclisə son müraciətində bildirib. Onun sözlərinə görə, 2023-cü ildə Rusiya iqtisadiyyatı artım göstəricisi üzrə bütün G7 ölkələrini geridə qoyaraq dünya iqtisadiyyatının orta artım tempindən də yüksək sürətlə böyüyüb: “Bu gün Rusiya alıcılıq qabiliyyəti paritetinə görə, ümumi daxili məhsula görə Avropanın ən böyük iqtisadiyyatıdır və dünyada beşinci ən böyük iqtisadiyyatdır. Artımın tempi və keyfiyyəti ümid etməyə və hətta iddia etməyə imkan verir ki, biz yaxın gələcəkdə daha bir addım ata biləcəyik - biz dünyanın dörd ən böyük iqtisadi gücündən birinə çevriləcəyik”.

Qeyd edək ki, 2023-cü ildə Rusiyanın nominal ÜDM-də 3,6 faizlik artım qeydə alınıb. Ölkənin nominal ÜDM-nin həcmi 171 trilyon 41 milyard rubla, Rusiya Mərkəzi Bankının indiki məzənnəsi ilə 1 trilyon 872 milyard dollara bərabər olub. Artım faizi göstəricisinə görə Rusiya həqiqətən inkişaf etmiş ölkələrin bir çoxunu qabaqlayıb. Lakin ÜDM-in həcminə görə Rusiyanın dünya dördüncüsü olması mövcud şərtlər daxilində utopiya bənzəyir. Ən azı ona görə ki, 2023-cü ildə iqtisadiyyatının böyüklüyünə görə Yaponiyanı qabaqlayaraq dünyada 4-cü yerə yüksələn Almaniya ÜDM-nin həcmi 4,5 trilyon dollara yaxın olub. Ondan sonra gələn Yaponiyada ÜDM 4,2 trilyon dollara bərabərdir. Bu isə o deməkdir ki, yaxın illərdə dünya dördüncüsü olmaq üçün Rusiya iqtisadiyyatı 2,5 dəfəyə qədər böyüməlidir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, Almaniya ÜDM-i 2023-cü ildə 4,5 trilyon dollara 0,3 faiz azalaraq düşüb. Bu azalmanı şərtləndirən əsas amillər sırasında Rusiyanın Ukraynada başladığı işğalçı müharibə üzündən enerji daşıyıcılarının qiymətindəki bahalaşma, sənaye sektorunda enerjiyə qənaət rejiminin istehsalı azaltması, global səviyyədə Almaniyanın istehsal etdiyi məhsullara tələbin azalması və sair göstərilir.

Almaniya İqtisadi Tədqiqatlar İnstitutunun ekspertlərinin yanvarın sonunda təqdim etdiyi proqnoza əsasən, cari ilin sonunda Almaniyanın ÜDM-i 0,7 faiz artacaq.

Ümumiyyətlə, son 15 ildə Almaniya iqtisadiyyatının orta illik artım tempi 1 faiz civarında olub. Ərazi və

Rusiya iqtisadiyyatı dünyada 4-cü olacaq? - Putinin hədəfi realdır mı

İqtisadçı: “RF resurslarını daha çox şərq istiqamətinə yönləndirərək, iqtisadi artımı təmin etmək niyyətindədir, lakin...”

əhalicə Almaniyadan dəfələrlə böyük olan Rusiyanın orta artım tempi bundan iki dəfə yüksək olsa da, bu proses keyfiyyət baxımından dəfələrlə geri qalır. İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin proqnozuna görə, 2024-cü ildə Rusiya iqtisadiyyatının artımı baza şəraitində 2,3 faiz, mühafizəkar halda isə 1,4 faiz təşkil edəcək.

Rusiyada iqtisadi artımın əsas drayverləri təbii sərvətlərin hasilatına bağlı sahələrdir. Neft-qaz, kömür, mis, qızıl, alüminium və sair istehsalı sahələri birlikdə Rusiyada ÜDM artımının 40 faizdən yuxarısını təmin edir.

2023-cü ildə gözləntilərə əsasən sənaye istehsalının təbii sərvətlərdən kənar sahələrində artım xeyli sürətlənib. Lakin bu, hərbi sənayenin sifarişləri ilə bağlı olub, dayanıqlı xarakter daşıyır və Ukraynada müharibə başa çatdıqdan sonra rolunu itirəcək. 2023-cü ildə Rusiyanın istehsal sənayesində ən yüksək artım templəri maşınqayırma kompleksi - (23,3 faiz artım), kimya sənayesi kompleksi (6,2 faiz artım) və metallurgiya kompleksi (9,5 faiz artım) məxsus olub. Onlar birlikdə istehsal məhsulunun ümumi artımının təxminən 89%-ni təşkil

edir. Hər üç sahə bilavasitə müharibəyə xidmət göstərir və dövlətin hərbi sifarişləri səbəbindən kəskin artım var. 2023-cü ildə emal sənayesində artımın hərəkətverici amilləri aktiv idxal əvəzetməsi və dövlət müdafiə sifarişlərinin artması olub. Öz növbəsində idxalın əvəzlənməsinin həyata keçirilməsi, dövlət müdafiə sifarişinin artırılması, silahlı qüvvələrin sayının artması və əhalinin qocalması baxımından demoqrafik meyillər işçi qüvvəsi çatışmazlığına səbəb olub.

Rəsmi statistikaya əsasən, 2023-cü ildə Rusiyada işsizlik səviyyəsi 3,2 faiz təşkil edib. Bu aşağı göstərici bilavasitə işçi çatışmazlığı ilə bağlıdır. Belə ki, Rusiya əhalinin yaşlanması, təbii azalması dövrünü yaşayır. Ölkə əhalisinin illik cüzi artımı bilavasitə miqrasiya prosesi ilə bağlıdır. Hər il milyonlarla xarici ölkə vətəndaşı Rusiyaya gəlir. Lakin Ukraynadakı qanlı müharibə hər gün minlərlə şəxsin məhvəsinə səbəb olur. Rusiyanın orduya cəlb edərək Ukraynaya göndəriləsi insan ehtiyatları sürətlə azalır. Yerli əhalini müharibəyə cəlb etməmək üçün hakimiyyət xaricdən əmək miqrantı kimi gələnlər üçün şərtləri ağırlaşdırır ki, onlar vətəndaşlıq almaq məcbu-

riyyətində qalsınlar. Bu, artıq xeyli ölkədən Rusiyaya gələn əmək miqrantlarının sayının azalmasına səbəb olub. Bir tərəfdən orduya cəlb olunma, digər tərəfdən isə miqrantlara qarşı qaydaların sərtləşdirilməsi ölkədə işçi çatışmazlığını sürətlə artırır. Rusiyalı ekspertlərin hesablamalarına görə, müharibə dayansa, yaxın illərdə ölkədə işçi çatışmazlığı 4,5 milyon nəfərə qədər artacaq. Lakin müharibənin indiki templərlə 2 və daha çox il davam etməsi işçi sayında azalmayı daha böyük rəqəmlərə çatdırıb. Bu, Rusiyada inkişafa və sənaye istehsalına mane olacaq ən böyük amillərdən biri kimi qiymətləndirilir. Kadr çatışmazlığı həmçinin əlavə inflyasiya riskləri daşıyır: müəssisələrin işçilər uğrunda mübarizəsi nəticəsində maaşlar əmək məhsuldarlığının artımını üstələyən sürətlə artır.

Rusiyada iqtisadi artıma daha bir təhdid global enerji keçidi prosesinin sürətlənməsi, həmçinin Qərbin imtina etməsi nəticəsində əsas ixrac məhsulları olan neft və qazdan gəlirlərin kəskin azalması yarada bilər. Hazırda Rusiya öz əsas gəlir mənbəyi olan neftini etalon markalardan xeyli aşağı qiymətə sata bilər. Məsələn, bu ilin fevral ayında Pri-

morsk limanında (FOB) Rusiyanın Urals markalı neftinin bir bareli Brent etalon markasından 17,68 dollar aşağı satılıb. Novorossiysk limanında bu neftin Brentlə müqayisədə endirimi 17,45 dollar olub.

2025-ci ildən etibarən Rusiyanın Avropaya ildə 15 milyard kubmetrik qaz satışı da mümkün olmayacaq - Ukrayna öz ərazisindən tranziti tam dayandırır. Bu həcmərin tezliklə digər bazarlara yönəldilməsi isə gözlənilən deyil.

Rusiya Bankının 2023-cü ildə hazırladığı “Trendlər nə deyir” adlı hesabatında ölkənin gələcək iqtisadi transformasiyanın konkret mərhələləri müəyyənləşdirilib. Orada qeyd edilir ki, logistika və istehsal zəncirlərinin pozulması nəticəsində idxal olunan avadanlıqlar köhnələcək və yarsız hala düşəcək, Rusiya yeni təchizatçıları axtarmalı olacaq. Bəzi zəncirləri dəyişdirilmiş formada bərpa etmək mümkün olacaq, bəziləri isə tamamilə məhv olacaq. Təchizat zəncirlərinin özləri əlavə bağlantılar əldə etdikləri üçün vasitəçi xidmətlərin böyüməsi, idxalın dəyərinin kəskin artması baş verəcək.

İdxalın əvəzlənməsi zərurəti ilə əlaqədar daxilə sənayenin inkişafına çalışılacaq. Lakin bu proses daha aşağı səviyyədə, daha az texnologiya və rəqəmsallaşma ilə həyata keçiriləcək.

Rusiya iqtisadiyyatına sanksiyaların mənfi təsirləri də artım prosesində nəzərə alınması mühüm amildir. Belə ki, Qərb Rusiyanın gəlir imkanlarını məhdudlaşdırmaq, onun inkişaf üçün zəruri texnologiyaları (bura Qərbin qadağan etdiyi, hərbi sənayedə istifadə oluna biləcək mallar da daxildir - red.) əldə etməsinə imkan verməmək üçün ikincili

sanksiyaları gətirdikcə gücləndirir. Artıq bu ilin əvvəlindən bəri Rusiyanın 3 ən böyük ticarət tərəfdaşı ilə qarşılıqlı ticarətinin maliyyələşməsi mümkünə hala gəlib. Söhbət Türkiyə, Çin və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərindən gedir. ABŞ hökumətinin 2023-cü ilin dekabrından qəbul etdiyi qərardan sonra hər üç ölkənin bankları Rusiya ilə ticarət əməliyyatlarını maliyyələşdirməkdən imtina ediblər. Artıq bu prosesin ilkin nəticələri üzə çıxır. Fevral ayında Türkiyədən Rusiyaya mal və məhsul ixracı illik ifadədə 33 faizdən çox azalıb. Rusiya mətbuatında eyni prosesin Çin və BƏƏ ilə ticarətdə də müşahidə olunduğuna dair məlumatlar yayılmağa başlayıb. Bu, o deməkdir ki, Qərb Rusiyanın kənardan qabaqcıl texnologiyalar idxalının qarşısını maksimum səviyyədə almaqda qərarlıdır. Belə texnologiyalar olmadan iqtisadiyyatın yüksək və keyfiyyətli artımını təmin etmək isə mümkün deyil. Qabaqcıl texnologiyalar olmadığı bir şəraitdə Rusiya ən yaxşı halda İran və Şimali Koreya yolu ilə gedə bilər...

İqtisadçı-ekspert Na-tiq Cəfərlinin fikrincə, Rusiya iqtisadiyyatı təbii resurslara əsaslanır: “Rusiyanın əhalisi də hazırda dünyanın dördüncü iqtisadiyyatına sahib olan Almaniyanın əhalisindən 2 dəfə çoxdur. Putinin Rusiya iqtisadiyyatının dördüncü olması bəyanatı ondan xəbər verir ki, resurslarını daha çox şərq istiqamətinə yönləndirərək, iqtisadi artımı təmin etmək niyyətindədirlər. Lakin bu yolla dayanıqlı artımın təmin olunması mümkün deyil. Bu baxımdan, düşünürəm ki, mövcud şərtlər daxilində Putinin qarşıya qoyduğu hədəflərə çatmaq mümkün olmur”.

□ **Dünya SAKIT,**
“Yeni Müsavat”

Rusiya prezidentliyinə namizəd, Liberal Demokrat Partiyasının rəhbəri Leonid Slutski Luqanskda Avdeyevka əməliyyatında iştirak edən rusiyalı hərbiçilərlə görüşdə deyib ki, Ukraynada döyüşlər bu il Rusiyanın qələbəsi ilə yekunlaşacaq. Partiya lideri əlavə edib ki, əməliyyatların başa çatması üçün Xerson, bütün sağ sahil, Kramatorsk, Slavyansk, Svyatoqorsk və Liman "azad edilməlidir".

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, belə bir vaxtda Ukrayna Silahlı Qüvvələri Avdeyevkada bir qrup rus hərbiçisini məhv edib. Eyni zamanda Rusiyanın Samara vilayətində demiryol körpüsündə partlayış baş verib. Naməlum şəxslər dəmir yolunun Zvezda-Çapayevsk adlanan hissəsində körpünün dayaqlarını partlatmağa cəhd ediblər. Nəticədə körpünün metal konstruksiyaları zədələnsə də, dayaqlar ziyan görməyib. Moskvadan gələn qatarların hərəkəti dayandırılıb.

Ukrayna lideri Zelenski Xarkov sakinlərini evlərinə qayıtmamağa çağırıb. Prezident deyib ki, Rusiya ordusu irəliləməyə davam etdiyi üçün Ukrayna Silahlı Qüvvələri Xarkovu itirə bilər. "Biz başa düşürük ki, onların ordusunu mümkün qədər geri çəkəliyə. Əks halda, Xarkovu tam müdafiə etmək çox çətin olacaq". Kəşfiyyat məlumatlarına görə, Rusiya ordusunun Xarkov vilayətinin Kupyansk şəhərində davam edən hücumu fonunda Ukrayna buradakı müəssisələrinin 80 faizini boşaldıb. Rusiya mənbələri iddia edir ki, yaxın vaxtlarda Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin Xarkovdan tam geri çəkilməyi gözlənilir. "Su-34" qırıcı-bombardmançılarının ekipajı isə Krasnolimanst istiqamətində Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin texnika və canlı qüvvəsinə FAB-500 hava bombaları ilə hücum edib. Rusiya Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb. "Zərbə döyüş təmas xəttindən təhlükəsiz məsafədən dəqiq zərbələr endirməyə imkan verən universal planlaşdırma və korreksiya modulu- na malik FAB-500 idarə olunan hava bombaları ilə həyata keçirilib", - deyə məlumatda bildirilir.

"Üçüncü dünya müharibəsi başlayıb və biz indi bunun ilk mərhələsindəyik. Biz də heç vaxt nüvə müharibəsinə bu qədər yaxın olmamışıq. Rusiyaya hücum dünyanın məhvi deməkdir. NATO indiki siyasətini davam etdirsə, məhv olma gününə qaçılmaz olacaq". Putinin ideoloqu kimi bilinen **rusiyalı strateq Aleksandr Duqin** öz müsahibəsində bildirib. Duqin əlavə edib ki, bu müharibədə tək cəmiyyətin nüvə silahları deyil, həm də strateji nüvə silahlarından istifadə olunacaq. "Əgər biz bu müharibədə Ukraynanı məğlub edə bilməsək, bu, birbaşa nüvə müharibəsinin başlanması demək olacaq. Biz bütün Ukrayna üzərində nəzarəti ələ alana qədər dayanmağı planlaşdırırıq. Bundan sonra heç bir diplomatik həll bizə bu məqsədimizə çatmadığımızda mane ola bilməz. Ona görə də bu gün Ukraynanı silahla təmin edənlər bilməlidirlər ki, onlar nüvə müharibəsi riskini artırır".

Yeri gəlmişkən, hazırda bu müharibə ilə bağlı iki məsələ müzakirə olunur. Bir alman zabitlərinin səs yazısı olduğu iddia edilən detal, digəri fransız qoşunlarının Ukraynaya yerləşdirilməsi. Birinci ilə bağlı Almanıyanın müdafiə naziri Boris Pistorius danışdı. Nazir səs yazısının dərcini Rusiya prezidenti Vladimir Putinin apardığı informasiya müharibəsinin sübutu adlandıraraq, Martin 1-də sözgedən səs yazısı Rusiyanın RT dövlət kanalının baş redaktoru Marqarita

2024-də Ukraynada müharibə bitəcək, "Z" ordusu bu əraziləri götürəcək...

Prezidentliyə namizəd Slutski bu il Rusiyanın qalib gələcəyini və hansı şəhərləri işğal edəcəyini açıqlayıb; Kreml liderinin ideoloqu nüvə bombasının atılmasını qaçılmaz sayır

Simonyan tərəfindən internetdə yayımlanıb. Alman nazir bildirib ki, söhbətin dərc olunduğu gün qəsdən seçilib. "Heç kim bunun təsadüf olduğuna inanmır. Bu, Aleksey Navalni-nin dəfnindən və Virecard mənceri Yan Marsalek haqqında media araşdırmasından ictimai diqqəti yayındırmaq məqsədi ilə edilə bilər". **Rusiya prezidentinin sözcüsü Dmitri Peskov bildirib ki, söhbətin məzmunu Ukrayna ətrafındakı münafişədə Qərbin birbaşa iştirakını vurğulayır.** "Əgər zabitlərin danışdıqları hər şey dövlət siyasətinin tərkib hissəsidirsə,

bu, pisdir. Əgər belə deyilsə, onda sual yaranır ki, Bundesver nə dərəcədə hakimiyyət orqanları tərəfindən idarə olunur", - deyə Kreml rəsmisi qeyd edib. Peskov Kremlin Almaniya federal kansleri Olaf Şoltsun vəd etdiyi yoxlamanın nəticələrini öyrənməyi gözlədiyini də söyləyib. İkinci mövzuya gəldikdə, Fransa Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Tyeri Burxardt NATO-dakı həmkarlarına Ukraynada alıyans qoşunlarının yerləşdirilməsi məsələsinə nəzərdən keçirmək təklifi göndərmiş, lakin mənfi cavab alıb. Bu barədə "Politico" nəşri ABŞ-ın NA-

TO-dakı keçmiş daimi nümayəndəsi İvo Daalderin məlumatlarına istinadən yazıb. Daalder bu fikrin Fransa prezidenti Emmanuel Makronun həmin ehtimalı açıq şəkildə qeyd etməsindən bir neçə həftə əvvəl səsləndirildiyini açıqlayıb.

Analitik Elxan Şahinoğlu görə, Makron bunu söyləyərkən də belli idi ki, bu blefdir, Fransa prezidenti bu yolla, sadəcə, Rusiyanı bir qədər qorxutmaq istəyib: "Ancaq nəticə bunun əksinə oldu. Rusiya prezidenti Vladimir Putin Qərb ölkələrini nüvə müharibəsi ilə hədələdi,

üstəgəl, Makronun xaricindəki əksər Avropa lideri Ukraynaya hərbiçilərini göndərməyəcəklərini bildirdilər. Makronun açıqlamasının Ukraynaya da faydası olmadı, əksinə, Avropada müharibə mövzusunda fikir ixtilafı dərinləşdi. Ukraynaya gərəkli sayda hərbi texnika göndərməyən ölkələr öz hərbiçilərini Rusiya ilə savaşa göndərirlərmi?"

Siyasi şərhçi Ramiyə Məmmədova isə prezidentliyə namizəd Slutskinin proqnozlarının doğrulacağına inanır: "Bu il müharibənin yekunlaşacağını gözləmirəm. Rusiyanın qələbəsi ilə başa çatacağını da heç düşünmürəm. Əvvəla, Slutskinin açıqladığı əraziləri işğal etmək üçün Rusiya zaman lazımdır. Hətta onminlərlə əsgərinin ölümü bəhasinə Kramatorsk, Xerson şəhərinin özü, bütün Dneprin sağ sahil, eləcə də azad olunmuş Donetsk Liman şəhərini yenidən tutmağa nail olsa da, müharibə qurtaran deyil. Çünki savaşı Rusiya başlaya bilər, bitirə bilməz. Bu qərarı sonda koalisiya verəcək. Biz görürük ki, koalisiyada belə bir istək yoxdur. Onlar "F-16" qırıcılarının verilməsindən danışırlar, Avropa Birliyi təsdiqlədiyi 51 milyard avronu 2027-dək davamlı ödəniş edəcək, 60 min ukraynalı zabit Britaniyada təlim keçib... Yeni Ukrayna böhranı uzun illər davam edə bilər".

□ **Emil SALAMOĞLU**
"Yeni Müsavat"

"Onlar Ermənistanı "Qərbi Azərbaycan" deyirlər" - bəli, indi də ermənilərin beynəlxalq miqyasda bəhanəsi budur, guya ki, Azərbaycan tərəfindən bunlara təhdid var, guya ki, Bakı sülh istəmir!..

Hüseynbala SƏLİMOV

Bəli, rəsmi və sırası azərbaycanlılar deyirlər ki, indiki Ermənistan bizim - Azərbaycanın tarixi torpaqlarında yerləşir. Amma bu həqiqət məlum olan tarixi fakt deyilmi? Üstəgəl, daim bu cür açıqlamaların ardınca bəyan edilir ki, bizim hazırda Ermənistanın nəzarətində olan səkkiz kənddən savayı başqa bir ərazi iddiamız yoxdur. İrəvana qarşı, biz nə indi, nə də sonra Ermənistan ərazilərini işğal etmək fikrində deyilik!

Qeyd edək ki, sırası insanları bir tərəfə, bizim rəsmilərin dilindən də bu cür bəyanatlar dəfələrlə səslənib, zəruri açıqlamalar verilib. Azərbaycan Ermənistanı fərqli olaraq, heç bir sənəddə, nə Müstəqillik Bəyannaməsində, nə konstitusiyasında Ermənistanı qarşı ərazi iddiası irəli sürməyib. Bunu ermənilər və Ermənistanı edib - onların bütün əsas sənədlərində Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı ərazi iddiası var, neçə-neçə sənəddə keçmiş Dağlıq Qarabağı "Ermənistan ərazisi" elan ediblər!

İndi Paşinyan az-çox başa düşür ki, bütün bunlar aradan qaldırılmasa, o, öz ölkəsinin regional problemlərini həll edə bilməyəcək, Bakı və Ankara ilə münasibətləri yoluna qoya bilməyəcək. Amma görək, ermənilərin öz baş nazirlərinin təklifinə reaksiyası necədir?

Adi ermənilər hələ ki hər hansı bir etiraz ifadə və izhar etməyiblər, amma kilsə az qala özünü yolub tökür ki, guya N.Paşinyan Ermənistanın "tarixi hədəfləri"nin üstündən xətt çəkir, "böyük Ermənistan" türklərə satır...

"Qərbi Azərbaycan" məsələsi Azərbaycanda yalnız bir məzmun kəsb edir: vaxtilə bizim yüz minlərlə qardaş və bacılarımız indiki Ermənistan ərazisindəki dedə-baba torpaqlarından zorla qovulublar. Üstəgəl, onlar vaxtilə Azərbaycanda yaşayan ermənilərdən fərqli olaraq ermənilərə və Ermənistanı qarşı hər hansı cinayətdə iştirak etməyiblər. Bu insanlar nə vaxtsa öz yurdlarına, dedə-baba torpaqlarına qayıtmaq istəyirlər və bu onların haqqıdır. Özü də tarixi və hüquqi haqqıdır...

Burada bir mühüm məqam da var. İndi dırnaqarası "böyük dünya birliyi" iddia edir ki, ermənilər, xüsusən də keçmiş Dağlıq Qarabağdan

köçənlər geriye, Azərbaycana qayıtmalıdır. Olsun! Amma bir cəhətlə: onda azərbaycanlılar da Ermənistanı qayıtmalıdır! Bəs "dünya birliyi" bu haqda niyə danışmır? Yox, onlar bunu dilə gətirmir, çünki bu onlara sərf etmir. Ermənistanı və onun Fransa kimi "böyük bacı"larına daha çox o sərf edir ki, Azərbaycanı və azərbaycanlıları qaralasinlar, onlar haqda neqativ obraz yaratsınlar və öz geosiyasi məqsədlərini, planlarını reallaşdırmaq üçün bundan istifadə etsinlər.

Ən çox çalışan da Fransa və onun prezidenti E.Makrondur. Amma Makron öz həyasızlığı ilə nəyə nail olacaq? Heç nəyə! O, Azərbaycanın

geosiyasi seçimini bir az da sürətləndirəcək, onu bir az da dəqiqləşdirəcək və cıllayacaq.

Rəsmi Bakı bu məsələ ilə bağlı mövqeyini dəfələrlə açıqlayıb. Andicmə mərasimində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ermənilərin bəhanəni daha çox o sərf edir ki, Azərbaycanı və azərbaycanlıları qaralasinlar, onlar haqda neqativ obraz yaratsınlar və öz geosiyasi məqsədlərini, planlarını reallaşdırmaq üçün bundan istifadə etsinlər.

“Hər il biz Xəzər dənizinin getdikcə daha da dayazlaşmasının şahidi oluruq”. Bunu Prezident İlham Əliyev ötən həftəsonu “Euronews” televiziya müsahibəsində deyib.

“Bəli, düşünürəm ki, bu, bizim ümumi yaşıl enerji gündəliyimizin və məsuliyyət hissimizin bir hissəsini təşkil edir. Çünki qazıntı yanacağı ilə zəngin ölkələr yaşıl enerjiyə keçidə ön sıralarda olmalıdır. Biz bunu ənənəvi ehtiyatlarımız çatışmadığına görə etmirik, ona görə edirik ki, neft-qaz satışından əldə etdiyimiz maliyyədən, gəlirlərdən bərpaulunan enerjiyə sərmayə yatırmaq üçün istifadə etməklə töhfə verək və buna ehtiyacın olduğu dair ümumi bir anlayış yaradaq. Biz hər il bunu Bakıda görürük. Hər il biz Xəzər dənizinin getdikcə daha da dayazlaşmasının şahidi oluruq. Dəniz kənarında, hətta burada Bakının mərkəzində yaşayan hər kəs bunu görür. Biz iqlim dəyişikliyinə fəsadlarını, təhlükəli fəsadlarını görürük, çaylarımızda su azalır, dağlarımızda qar azalır, Xəzər dənizində suyun səviyyəsi azalır. Əgər biz enerji və əzmlə bu məsələ ilə məşğul olmasaq, hamımız əziyyət çəkəcəyik”, - dövlət başçısı qeyd edib.

Bes çıxış yolu nədir? Azərbaycan içməli su qıtlığı ilə üzləşə biləmi?

Ötən həftə Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin sədri Zaur Mikayılov Milli Məclisdə “Ölkənin su təsərrüfatı: problemlər və yeni çağırışlar” mövzusunda keçirilən dinləmələrdə bildirib ki, Azərbaycanda su ehtiyatı məhduddur: “Ölkənin yerüstü su ehtiyatları 30 milyard kubmetrdir ki, bunun da 30 %-i respublikada formalaşır, 70 %-i isə qonşu ölkələrdən daxil olur. Son illər baş verən iqlim dəyişiklikləri səbəbindən respublikamızda yerüstü su ehtiyatları kəskin azalıb, 2022-ci ildə cəmi 17 milyard kubmetr təşkil edib. Bu, çoxillik planlarımızın 57 %-dir. Bunun da 4,8 milyard kubmetri daxilə formalaşmış, qalanı isə qonşu ölkələrdən daxil olub. Yeni su mənbələrinin yaradılması tələb olunur. Tullantı sularının təchizatının yaxşılaşdırılması bizim siyasətin prioritet istiqamətlərindəndir”.

Bundan başqa, sədr deyib ki, Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində su anbarlarının tikintisi davam etdirilir: “Artıq Xaçınçay və digər su anbarlarının, suvarma kanallarının tikintisi başa çatdırılıb. Şuşa şəhərində içməli su sisteminin yenidən qurulması işlərinə başlanıb. Hazırda Xankəndi, Xocalı, Qubadlı kimi məskunlaşma olacaq ərazilərdə içməli su sistemləri qurulur və bərpa edilir”.

Agentlik sədri vurğulayıb ki, 2023-cü ildə Azərbaycanda içməli suyun 39

%-i, suvarma suyunun isə 50 %-dən çoxu itkiyə gedib: “Son 4 ildə içməli su itkisini 44 %-dən 39 %-ə endirmişik. Amma bu qürur duyulacaq rəqəm deyil...”

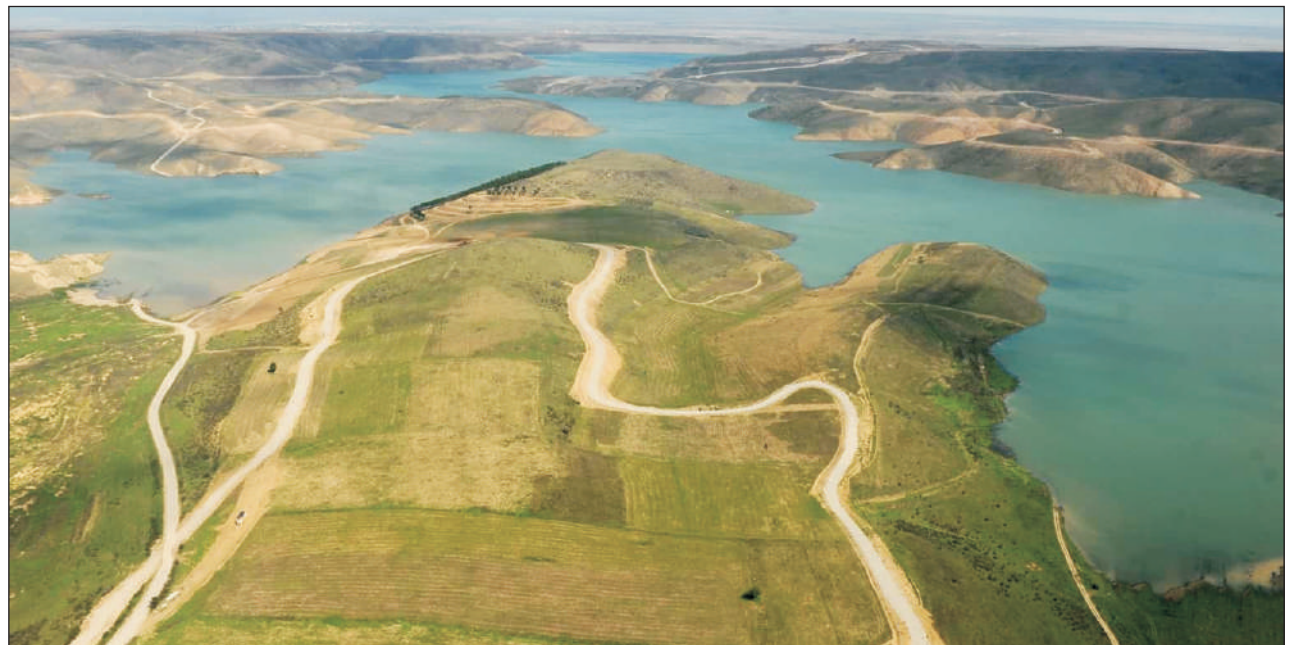
Dinləmədəki çıxışında deputat İltizam Yusifov isə bildirib ki, Azərbaycanda su qıtlığı ilə bağlı birbaşa dövləti, müvafiq qurumları qınamaq düzgün olmaz: “Azərbaycanda suyun 80 %-dən çoxu transsərhəd çayları hesabına, yeni ölkədən kənarda formalaşır. Nəzərə alaq ki, bu gün bizim suya olan ehtiyacımızdan qat-qat artıq su formalaşır. Sadəcə, əhəlinin ondan səmərəli istifadə etməsini nəzarətə götürmək lazımdır. Azərbaycan dünyada içməli suyun keyfiyyətinə görə 100 ballıq şkala üzrə 50 baldan aşağı göstəricidə qərarlaşıb...”

Coğrafiya İnstitutunun Ekocoğrafiya şöbəsinin müdiri Ənvər Əliyev “Yeni Müsavat”-a şərhində bildirib ki, Xəzər dənizi yaranan gündən səviyyə problemi olub. Alim qeyd edib ki, hətta insan olmayan zamanlarda belə dənizin səviyyəsi 70 metr qalxıb: “Elə vaxt olub ki, 500 metr enib. Sonuncu buzlaşma dövründə Xəzər ən hündür səviyyəyə qalxmışdı. 23 min il bundan əvvəl Xəzərə təsir edəcək amillər az idi. Təxminən 100-120 il bundan əvvəl Xəzər dənizi Azov və Aralıq dənizləri ilə birləşib. Kumo-Manıç çökəkliyində aparılan qazıntıları bunu deməyə əsas verir. Suitlər Şimal Buzlu okeanından Xəzərə bu yolla gəlirlər. Xəzər dənizinin səviyyəsini faciəyə çevirmək, bunu qorxu ilə qarşılamak lazım deyil. Ötən əsrin 20-ci illərində Xəzərin səviyyəsi yüksək olub, 70-ci illərdə isə həddən artıq enib. Buna səbəb Volqa və Kür üzərində su anbarlarının inşası idi. Hətta şimal çaylarını götürmək istədilər amma alınmadı. Nəticədə su körfəzdən dənizə qayıtmağa başladı. Vəziyyətdən narahat olan İran şahı oğlunu Türkmənistanə göndərdi. Hətta Lənkərana gedən dəmir yolunu su basmışdı. Bu zaman boğazı bağlamaq qərarına gəlirlər. Bir sözlə, Xəzərin qalxması da, enməsi də faciədir. Enməsi ekosistemə ciddi zərər vurur, o cümlədən insanlar da təşvişə düşür. Qalxanda isə 5 ölkə üçün ciddi təhlükə yaranır. Vəziyyəti tənzimləmək olar, bunu qorxu kimi qəbul etmək lazım deyil. Xəzərin səviyyəsi hər an qalxmağa başlaya bilər. Hesab edirəm ki, səviyyə təərəddüdü barədə coğrafi sahəyə bələd olmadan fikir yürütmək doğru deyil”.

Ə.Əliyev qeyd etdi ki, Xəzərin qalxmasından, yaxud enməsindən asılı olaraq yaşıl enerji ilə daim məşğul olmaq lazımdır: “Əhəlinin sayı artdıqca suya tələbat artır: bərpaulunan enerji olmadan planetin gələcəyi yoxdur. İstənilən enerjini almaq üçün yanma getməlidir. Yanma isə atmosfərə zi-

Prezidentin qaldırdığı o problem: ölkəni su qıtlığı təhdid edirmi..

Ekspert: “İçməli su ehtiyatımız az olsa da, dünyada qırmızı işıq verən ölkələrdən deyilik”

yan vurur. Planetdə oksigen, karbon və s. baxımdan azalma yoxdur. Bu, sadəcə olaraq, siyasiləşmiş qrupun əlində vasitədir ki, guya səhrələşmə gedir. Dünyada yüzrlə alim bunun əleyhinədir. Səhra yaranması üçün mütləq planetdə ciddi dəyişiklik olmalıdır. Bu, qısa müddətdə deyil, min illər ərzində baş verir. Planetdə global mənada ciddi dəyişiklik yoxdur”.

Alimin fikrincə, içməli suya tələbatın artması ilə əlaqədar qənaətdə diqqət etmək lazımdır: “Hektarlarla ərazi şoranlaşıb. Kür-Araz ovalığının 2,2 milyon hektar ərazisi var, xeyli hissəsi suvarılmadığı üçün baxımsız qalıb. İçməli su ilə bağlı kritik durum yoxdur, lakin bu o demək deyil ki, istədiyimiz kimi yaşaya bilərik. Sudan istifadədə mütləq yanaşma dəyişməlidir. 21-ci əsrdə dünyada sudan istifadə normalarına əməl etmirik. Eyni zamanda eradan əvvəlki suvarma sistemləri dağıdılmalıdır, götürülməlidir, hər qarış torpağın suyu milliqramla ölçülməlidir, buxarlanma, çökmə nəzərə alınmalıdır. Ən müasir su kanallarında belə minimum 15 faiz sızma var. Azərbaycan isə isti ölkədir, buxarlanma, üstəgəl, məsuliyyətsiz çoxdur. Suvarılma müasir texnologiya ilə aparılmalıdır. Kür, Araz çaylarının su ehtiyatları 32-34 milyard kub metrdir. Anbarlar isə sadəcə, vəziyyəti nizamlamaq üçün istifadə olunur”.

“Biosfer” İctimai Birliyinin sədri Qorxmaz İbrahimli “Yeni Müsavat”-a şərhində qeyd etdi ki, dünyada iqlim

dəyişikliyi yeni başlamayıb: “İnsan və digər canlılar Yer kürəsində yaşamağa başladığı andan dəyişikliklər başlayıb. Dövlət başçımızın da sadaladığı problemlər təkcə bizim ölkəyə deyil, bütün dünyaya təsir edir. Bundan çıxış yolu global mədəniyyət, ətraf mühitə münasibət, global istiləşməyə səbəb olan böyük dövlətlərə "dur" deyə biləcək beynəlxalq gücün formalaşmasıdır. Yaxın tarixdə Azərbaycan içməli su qıtlığı ilə üzləşməyə bilər. Bilirsiniz kimi, biz Cənubi Qafqazda necə deyirlər, suyun bitən yerində məskunlaşmışıq. Su ehtiyatları transsərhəd çayları hesabına yaranan ölkənin müvafiq qurum və institutları düzgün çalışmalı, lazımı ön çalışmalarla gələcəkdə problem yaşamamaq üçün yardımçı ola bilərlər. Biz suyu düzgün istifadə etmirik, israf çoxdur. Suvarma sistemləri, plansız əkin, əraziyə uyğun olmayan, çox su tələb edən bitkiləri becərməklə öz ayağımızı balta vurmaqdayıq. İnənəm ki, problemi həll etmək olar. Eləcə də Xəzərin çökilməsi qorxulu deyil, zamanla yüksələcək. İçməli su ehtiyatımız az olsa da, dünyada qırmızı işıq verən ölkələrdən deyilik. Yerüstü və yeraltı şirin su ehtiyatlarımızı qənaət və bilincle sərf etməliyik. Məncə, Kürə bağlı problem daha çox antropogen amillə bağlıdır. Yuxarı axardakı israf, düzgün əkinçilik sistemi olmadığından hazırda bu problemi görürük. Xəzərin Kürün aşağı axarını basmasının əsas səbəbi budur. Mənə qalsa, bitkililik, əkinçilik

sistemimiz ciddi şəkildə dəyişməlidir. Biz nə qədər kənd təsərrüfatı məhsullarını ixrac etməklə fəxr edəcəyiksə, o qədər də çox su qıtlığı bataqlığına saplanacağıq. Bu il ölkədə yağıntılar qismən artıb. Eləcə də dağlarda qar ehtiyatımız yaranıb. Bu sevincidir”.

Qeyd edək ki, Bakıda keçiriləcək BMT-nin İqlim Də-

yişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) gündəliyinin prioritetləri ətraf mühitin çirkənlənməsi, su qıtlığı və yoxsul ölkələrin təmiz texnologiyalara çıxışında dəstək verilməsidir.

■ Nigar HƏSƏNLİ, “Yeni Müsavat”

Mingəçevirdə xəstəxanada 50 min manat mənimənilib, cinayət işi başlanıb

Səhiyyə müəssisəsində baş verən qanunsuzluqlarla bağlı cinayət işi başlanıb. Mingəçevir Şəhər Prokurorluğundan APA-ya verilən xəbərə görə, “Mingəçevir şəhər Mərkəzi Xəstəxanası” Publik Hüquqi Şəxsində baş verən qanunsuzluqlar barədə daxil olmuş vətəndaş müraciəti əsasında şəhər prokurorluğunda araşdırma aparılıb.

Araşdırma zamanı qeyd olunan tibb müəssisəsinin 2021-ci ilin yanvar ayından 2023-cü ilin oktyabr ayınadək olan dövr ərzində maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti yoxlanılarkən Publik Hüquqi Şəxsin vəzifəli şəxsləri tərəfindən vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə edərək dövlət büdcəsindən ayrılmış 50 min manatdan artıq məbləğdə pul vəsaitinin mənimlənməsinə əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Faktla bağlı Mingəçevir Şəhər Prokurorluğunda Cinayət Məcəlləsinin 179.3.2 (külli miqdarda ziyan vurmaqla mənimləmə) və 308.1 (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə) maddələri ilə cinayət işi başlanıb. Hazırda ibtidai istintaq davam edir.

Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Suriya prezidenti Bəşər Əsəd yaxın vaxtlarda Rusiyanın paytaxtında danışıqlar apara bilər. Bu barədə "Aydınlıq" qəzeti jurnalist Çetiner Çetine istinadla məlumat yayıb.

O, görüşün Rusiya prezidenti Vladimir Putinin dəstəyi ilə keçirilə biləcəyini vurğulayıb. Bildirilib ki, görüşün yekun tarixi Rusiya prezidentinin Türkiyəyə səfəri zamanı razılaşdırılacaq: "Tezliklə Putin Türkiyəyə gələcək, səfərin nəticələrinə əsasən bir gün təyin olunacaq və Moskvada Ərdoğanla Əsəd arasında görüş təşkil olunacaq. Şəxsən mən hadisələrin inkişafını məmnuniyyətlə və maraqla izləyirəm".

Məlumatla bağlı rəsmi açıqlama verilməyib.

Belə məlumatları mötəbər saymaq olarmı? Ərdoğan gerçəkəndmi Əsədlə barışır? Niyə məhz indi? Rusiyanın marağı nə? Barışqı baş tutarsa, region üçün, Türkiyə və Azərbaycan üçün əhəmiyyəti nə olacaq?

Milli Məclisin sabiq üzvü, siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, Yaxın Şərqdə baş verən hadisələr fonunda Türkiyə və Suriya arasında mülayimləşmə xəttinin start götürməsi mümkündür: "Ankara Qərblə olan dalgalı münasibətlər fonunda Yaxın Şərqdəki bəzi düşüncələri çözmək istəyir. Bunun bir neçə səbəbi ola bilər. Birincisi, bu yaxınlaşmaya sövq edən əsas faktorlardan biri ötən ilin oktyabrında başlayan İsrail-Fələstin savaşıdır. Ankara Tel-Əvivə qarşı Dəməşqlə ortaq mövqedən çıxış etmək istəyir. Bir müddət əvvəl İraq və Misirə də bu cür yaxınlaşma elementlərini müşahidə etdik. Ankara ərəbdilli ölkələri yenidən çəkici eyni nöqtəyə, ortaq düşmənlərin həssas nöqtələrinə vurmaq üçün hərəkətə keçir.

İkincisi, Türkiyə dövləti yüz il əvvəl çıxdığı tarixi ərəzi-

lərinə yenidən qayıtmaqda israrlıdır. Təbii ki, bu, yeni əsrin reallıqları fonunda gerçəkləşə bilər. Söhbət siyasi-iqtisadi münasibətlərin daha da dərinləşdirilməsindən gedir. Üçüncüsü, Ankara Qərblə olan fikir ayrılıqları fonunda Suriya kartından istifadə etmək istəyir. Yeni Rusiya ilə birgə addımlar ataraq Qərb koalisiyasını regiondan sıxışdırıb çıxarmaq niyyətindədir. Bu, Rusiya və İranın da maraqlarına uyğundur. Belə ki, qardaş Türkiyə Suriyadan Qərb qoşunlarının çıxarılması fonunda şimal və cənub qonşumuzla birgə addımlar atə bilər. Yeni Ankara yeni dünya düzenində öz regionunda daha qüvvətli oyunlar planlaşdırır. Bu baxımdan da Bəşər Əsədlə yaxınlaşma, hətta "U" dönüşü mümkündür. Söhbət ondan gedir ki, bu, Əsəd-Ərdoğan yox, Ankara-Dəməşq yaxınlaşmasıdır. Bu yaxınlaşmanı regional və çoxvektorlu təhdidlər şərtləndirir. Üstəlik, Ankara Suriyadakı türkmənlərlə bağlı da müəyyən addımlar atmaq niyyətindədir. Yeni gələcək gedishlərdə Türkiyə "Suriya türkmənləri" kartından da istifadə edə bilər. Ankara Dəməşqlə yaxınlaşmaqla Qərbdə də ismanşq görmək istəyir. Demək istəyir ki, regional problemləri regionun əsas oyunçuları ilə çözmək mümkündür və sizə bu regionda ehtiyac da yoxdur. İndiki məqamda Türkiyə ilə yaxınlaşma prezident Əsəd üçün də müsbət tendensiyadır. Çünki 4 milyona yaxın suriyalı Türkiyə torpaqlarındadır və Suriya dövləti onları geri qaytarmaqda israrlıdır. Türkiyə və Suriya yaxınlaşması istənilən halda bölgənin maraqlarının xeyrinə ola bilər".

Ərdoğan Əsədlə barışır? - Ankaradan "U dönüşü" iddiası

Politoloq: "İki ölkənin anlaşması üçün şərtlər çox münasibdir"

AĞ Partiya başqanının I müavini, siyasi şərhçi Əhəd Məmmədlinin fikrincə, Ərdoğan-Əsəd münasibətlərinin normala dönməsi ölkəmizin də maraqlarına tam şəkildə uyğundur: "Putinin vasitəçiliyi ilə Ərdoğan-Əsəd görüşünün baş tutması haqqında məlumatlar 3 ildir dövriyyəyə buraxılıb. Hesab edirəm ki, bu cür məlumatları etibarlı saymaq olar. Ərəb baharı zamanı Türkiyənin bir neçə ərəb ölkəsi - daha doğrusu, hakimiyyəti ilə münasibətləri korlanmışdı. İndi yavaş-yavaş bu münasibətlər düzəlir. Türkiyənin Əsəd rejimi ilə mü-

nasibətlərinin normalaşmasını region üçün müsbət hal kimi dəyərləndirmək lazımdır. Güclənən Türkiyə-Azərbaycan təndeminin düşmənləri də artmaqdadır, ona görə bəzi cəbhələrdə vəziyyəti normalaşdırmaq lazımdır ki, eyni anda bir neçə cəbhə ilə savaşımayan".

Tanınmış siyasət yazarı Kənan Rövşenoğlunun sözlərinə görə, iki ölkənin barışması üçün şərtlər çox münasibdir: "Ərdoğan və Bəşər Əsəd arasında görüş daha əvvəldən planlaşdırılırdı. Rusiya Suriya və Türkiyə dövlət başçı-

larını bir araya gətirməyə çalışırdı. Məqsəd, əlbəttə, Suriyada münasibətləri son qoymaq, Türkiyənin təsiri altında olan müxalif qrupları Suriya dövləti ilə hansısa formada barışığa gətirmək, radikal qrupları Suriyanın şimalından uzaqlaşdırmaqdır. Hazırda Suriyanın şimalında radikal qrupların nəzarət etdiyi ldlldə gərginlik yüksəkdir, əhali radikal qrupların vilayətdəki özbaşınalıqlarından narazıdır. Digər tərəfdən, İŞİD son günlərdə xeyli fəallaşmış, hücumlar təşkil edir. Əlbəttə, bunlardan daha çox Türkiyə üçün daha ciddi problem kürdlər mövzudur. Kürdlər

Suriyanın şimalında faktiki olaraq 4 vilayətdə hakimiyyət qurub, formal olaraq qeyri-rəsmi vilayət yaradıb. Ən pisi odur ki, kürd "vilayətinin" rəsmi status alması riski var və ABŞ ordusunun kürd bölgələrində qalması onlar üçün təminat funksiyası daşıyır. Kürdlərin, xüsusən də radikal solçu və PKK müttəfiqi olan kürdlərin Suriyada siyasi status alması Türkiyənin maraqlarını təhdid edir. Maraqlıdır ki, kürd mövzusu həm də Suriya hakimiyyətini narahat edir. Rəsmi Dəməşq kürdlərin status almasına, ölkənin federal subyektlərə bölünməsinə qarşıdır. Bu mövzuda Dəməşq və Ankaranın mövqeləri üst-üstə düşür. Yeni düşüncəm ki, sadələşdirmə şərtlər altında hazırda Ankara və Moskvanın bir masa arxasında oturması ehtimalı yüksəkdir. Lakin müxaliflərin taleyi, Suriyanın şimalında yerləşmiş Türkiyə ordusunun taleyi kimi mövzularda ciddi fikir ayrılıqları var və düşünürəm ki, yaxın müddətdə bu mövzularda ortaq mövqeyə gəlmək asan olmayacaq. Lakin qeyd etdiyim kimi, indi iki ölkənin barışması üçün şərtlər çox münasibdir".

□ **Cavanşir ABBASLI, "Yeni Müsavat"**

NATO Rusiyanın "qulağının dibində" təlimlərə başladı - Kremlədən sərt reaksiya

Alyansın "Skandinaviyalıların cavabı 24" adlı genişmiqyaslı hərbi təlimlərində ilk dəfə Finlandiya və İsveç də iştirak edir, Moskva bunu təxribat adlandırır - ekspert təhlili...

Martın 4-dən etibarən Şimali Atlantika Alyansının (NATO) "Skandinaviyalıların cavabı 24" ("Nordic Response 24") adlı genişmiqyaslı hərbi təlimləri başlayıb. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, təlimlər Finlandiyanın şimalında, İsveçdə və Norveçdə keçiriləcək. Təlim martın 15-dək davam edəcək. Bu, Finlandiyanın NATO təlimlərində ilk iştirakıdır.

Rəsmi Helsinki manevrdə 4100-ə yaxın hərbi qulluqçu ilə təmsil olunur. "Nordic Response 24" quru, dəniz və hava manevrlərindən ibarətdir. Təlimdə 14 ölkədən ümumilikdə 20 minə yaxın hərbi iştirak edir. Rusiya NATO-nun "Nordic Response" təlimlərini izləyir. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyindən belə bəyan olunub. Qeyd olunub ki, Şimali Alyansın təlimləri nümayişkarənə şəkildə təxribat xarakteri daşıyır. Finlandiya və İsveç Ukrayna müharibəsinin gedişində bloka üzv olublar.

Rusiya ilə sərhəd olan Finlandiyanın alyansa qoşulması ilə NATO Rusiyaya 1300 kilo-

metr yaxınlaşdı. Artıq bununla da Baltik gölü "NATO gölü"ne çevrilmiş sayıla bilər. Halbuki "xüsusi hərbi əməliyyat"a başlayan Rusiya bəyan edirdi ki, məqsəd həm də alyansın Şərqə doğru genişlənməsi planlarını önlemək idi. Bundan əvvəl isə "Steadfast Defender 2024" adlı təlim "soyuq müharibə" bitdikdən sonra hərbi ittifaqın ən böyük təlimi olmuşdu. NATO 90 minlik qoşunla təlim keçmişdi. "Soyuq müharibə" bitdikdən sonra bu günə qədər NATO-nun ən böyük təlimi

2018-ci ildə Norveçdə keçirilib. Təlimə təxminən 51 000 əsgər cəlb edilib. Ümumiyyətlə, Ukrayna münaqişəsi NATO üçün bir eksperiment oldu və müttəfiq ölkələrin monolitliyini sınamağa bir fürsət yarandı. Təşkilat bu müharibədə Kiyevi dəstəkləməklə həmrəyliyini nümayiş etdirdi.

Kollektiv Qərbin təhlükəsizlik "çətiri" olan alyans bu günə kimi səkkiz genişlənmə mərhələsindən keçib. NATO-nun şərqə doğru genişlənməsinin nəticəsi olaraq hazırda

təşkilat Avropa kontinentinin böyük hissəsini əhatə edir. Üç Avropa ölkəsi, Bosniya-Herseqovina, Ukrayna, Gürcüstan alyansa üzv olmaq istəyini xarici siyasətlərinin əsas prioritetlərindən biri kimi müəyyənləşdirib. Bu ölkələrdən Bosniya-Herseqovinaya hətta 2010-cu ildən Üzvlük Fəaliyyət Planı (MAP) da təqdim olunub.

NATO-nun Şərqə doğru genişlənməsi prosesinin əsas "ilhamvericisi" olan ABŞ bu siyasətlə həmçinin Avropada geostrateji və təhlükəsizlik

maraqlarını təmin etməyə çalışır. Bu səbəbdən, alyansın Rusiyanın tələblərini və münasibətini nəzərə alaraq özünün şərqə doğru genişlənmə siyasətindən tamamilə imtina etməsi ilk növbədə təşkilatın dominant gücü olan Vaşinqtonun maraqları baxımından yanaşıdıqda, mümkünsüz görünür. Ukrayna müharibəsi və bu münaqişənin mümkün nəticələri təbii ki, alyansın genişlənmə siyasətinə daha ehtiyatla yanaşmasına təsir edə bilər, ancaq bütövlükdə bu siyasətdən tam imtina perspektivdə gözlənilir.

Siyasi şərhçi Asif Nərimanliya görə, müharibənin qalib tərəfi hələ də ABŞ-NATO cəbhəsidir: "Bayden elan etmişdi ki, "Yeni dünya nizamı" qurulur və ABŞ bu nizamı liderlik etməlidir". Və düz məntiqə yanaşıdıqda belə görünür ki, bu gün qarşı-qarşıya duran ABŞ və Rusiya yeni dünya nizamında liderlik uğrunda döyüşür, daha doğrusu, Moskva Vaşinqtonun lideri olmaq istədiyi nizamda yerini almaq istəyir. Bayden bu gerçəyi müəyyən qədər açdı, lakin bunun yenə də böyük tablodakı əsas gerçək olduğuna şübhə yaranırdan birdən çox sual var. Ukraynanın NATO-ya üzvlüyünün çətinliyi, ən azı orta perspektivdə mümkünsüzlüyünü Vaşinqtonda da, Moskvada da bildirdilər. Məsələ NATO-nun Rusiya sərhədlərinə yaxınlaşmasından ibar-

rət deyil: ittifaq illərdir Şərqi Avropanın şərq sərhədi boyunca yerləşib. Baş verənlərə bir qədər də əvvəldən baxaq: "Amerika qayıdır" şüarı ilə prezident seçilən Baydenin əsas hədəfi Trampın dövründə uzaq düşən Avropadakı köhnə müttəfiqləri NATO üzərindən Vaşinqtonun çətiri altında toplamaq idi. Çünki Avropa Makronun "Avropa ordusu" ideyası ilə güc mərkəzi rolunu inkişaf etdirmək niyyətində idi və bunun NATO-nu, həm də Vaşinqtonun qitədəki təsirini zəiflədəcəyi belli idi". **Təhlilçinin fikrincə, Makronun məşhur "NATO-nun beyin ölümü gerçəkləşdi" ifadəsi, Şimali Alyans ilə avropalı müttəfiqlərinin açıq söz qarşıdurması da yaxın bir neçə ildə yaşananaşdır:** "Bayden vəziyyəsinə başlayan kimi Avropada "köhnə müttəfiqləri" yenidən bir çatı altına toplamaq üçün hərəkətə keçdi: Avropa turnesindən öncə - mart ayında "müvəqqəti milli təhlükəsizlik strategiyası"nı yayımladı, orada avropalı müttəfiqlər Trampın dövründəki fikir ayrılıqlarını geridə qoymağa, Rusiya və Çinə qarşı birləşməyə dəvət olunurdu; iyun ayında G-7 sammiti və NATO-nun 2030-cu il planının qəbul edildiyi Brüssel zirvəsi ilə Vaşinqton "yenidən birləşmək" istiqamətində müəyyən addımlar atdı".

□ **Emil SALAMOĞLU, "Yeni Müsavat"**

Bu gün Azərbaycan-
canda ikinci
çərşənbə - Od
çərşənbəsi qeyd
olunur. Od çərşənbəsində od
rəmzi mənə daşıyır. O, yandır-
rıb-yaxan, istilik verən məf-
hum kimi yox, müqəddəs məf-
hum kimi təsvir edilir. “Suyun
yumadığını od təmizlər” ifadə-
si də buradan götürülüb. Alim-
lərin araşdırmasına görə, türk
etnosu odu zərdüştlükdən,
atəşpərəstlikdən də əvvəl mü-
qəddəs sanıb və ona təmizləyi-
ci varlıq kimi yanaşıb.

Adətə görə, Od çərşənbəsin-
də bayram tonqalı həyat qapısının
sonunda qalanar ki, evə daxil
olan özü ilə birgə ağırlıq, pis niyyət
gətirməsin, nə varsa odda yansın.

Beləliklə, Od çərşənbəsi
əsasən ağırlığın məhv olduğu
çərşənbə kimi xarakterizə olu-
nur. Türk dünyagörüşünün mifo-
loji qatında mistik qüvvələrə inam
hər zaman olub. Hər zaman da o
qara qüvvələri məhz odun məhv
edə biləcəyinə inanıblar. Od çər-
şənbəsi həm də onların məhvi
baxımından vacib ritual sayılıb.
Belə bir deyim də var: “Qara yer-
dən üstünə qonan görünməzler
var, oda ver, yandır”.

Od çərşənbəsinə qədimdə
“Üskü çərşənbə”, “Üskü gecəsi”
də deyilib. Od, qədim Azərbay-
can xalqının inancına görə, işıqlı
sabah, xeyir-bərəkət rəmzi olub.
Bu çərşənbədə tonqallar daha
möhtəşəm yandırırlar. Qədim
dövrərdə Od çərşənbəsində

Bu gün Od çərşənbəsidir

Od qədim Azərbaycan xalqının inancına görə, işıqlı sabah,
xeyir-bərəkət rəmzi olub

tonqalı hündür yerdə - dağ, təpə
başında qalayar, bütün el həmin
tonqalın başına yığışarmış. Həm-
çinin adətə görə, qohum-qonşu-
lar yasda olan ailənin heyətində

tonqal çatar, bununla da o ailəni
yasdan çıxarmışlar.

Qədimdə Od çərşənbəsin-
də sübh tezdən Günəşə qurban
aparmaq adəti olub. İnanca gö-

rə, Günəşi nə qədər əzizləsə-
lər, qarşdakı il bir o qədər xoş
keçər, təbiət bir o qədər dirilər.

Qeyd edək ki, bəzi bölgə-
lərdə ikinci çərşənbəni Torpaq
və yaxud Yel çərşənbəsi kimi
qeyd edənlər də var. Bu sırala-
ma daim müzakirə mövzu ola-
raq qalmaqdadır.

Məsələn, Naxçıvanda bu
gün Od çərşənbəsi deyil, Tor-
paq çərşənbəsi qeyd edilir.
Naxçıvanlılar sonuncu, dördün-
cü çərşənbəni Od çərşənbəsi
kimi qeyd edir. Lakin ölkəmizdə
rəsmi olaraq ikinci çərşənbə Od
çərşənbəsi kim qəbul olunub.
İnsanlar bu çərşənbələri dün-
yanın yaranmasında iştirak
edən unsurların hər birinin
oyanmasına görə əziz tutub və
bayram kimi qeyd edib ki, bu da
ənənələrdən gəlir.

Ümumiyyətlə, Novruz mə-
rasimlərində, çərşənbələrində
ən vacib element odla bağlıdır.
Çünki odun, istiliyin artması,

getdikcə havaların qızması və
sairə məsələlərlə bağlı idi.
Novruzun əsas da gəlişi də
Günəşin cənub yarımkürəsin-
dən şimal yarımkürəsinə keç-
diyi anda baş verir, hansı ki, bu,
mart ayının 20-də gündüz saat-
larında 13:37 dəqiqədə baş ve-
rəcək. Günəş cənub yarımkü-
rəsindən şimal yarımkürəsinə
keçən zaman yaz bərabərliyi
nöqtəsi deyilən yer var, orada
Günəşin Azərbaycana düşmə
bucağı 50 faiz təşkil edir. Bu o
deməkdir ki, gecə-gündüz bə-
rəbərliliyi yaranır. Gecə və gün-
düzün 12 saat olması faktı hə-

min bu bərabərlik məsələsinə
işarədir.

Tonqaldan başqa xalq ara-
sında şam yandırmaq ənənəsi
də var. Burada şam - yandırmaq,
al-qırmızı mənasındadır. Hər bir
evdə ya hər ailə üzvlünün adına,
ya da ümumi olaraq bir şam yan-
dırılır. Bütün bunların hamısı odu,
Günəşi simvolizə edir.

Odu, istiliyin artması eyni
zamanda əkinçi həyatının başlan-
masına gətirib çıxarır. Bildiyimiz
kimi, yaz aylarında tarlalarda əkin
işləri başlayır. Bununla da yaz
bayramı həm də əkinçilik bayra-
mıdır. Çünki əkinçilik xalqın çörə-
yidir. Çörəyin bolluğu xalqın yaşa-
masıdır, inkişafıdır, gələcəyidir.

Qeyd edək ki, xalq təqviminə
əsasən bu il Azərbaycanda Od çər-
şənbəsi martın 5-nə, Yel çərşənbəsi
martın 12-nə, ilaxır - Torpaq çərşə-
nbəsi isə martın 19-na təsadüf edir.

Azərbaycana yaz fəslə
martın 20-si Bakı vaxtı ilə saat
07:06:21-də daxil olacaq. Mar-
tın 20-21-i Azərbaycanda Nov-
ruz bayramı qeyd olunur.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycanda xüsusi həbsxana tikiləcək - zərurət

Təkliflər var ki, təhlükə törətməyən
cinayətlərə yol vermiş 18-24 yaş
kateqoriyasında olan şəxslərin
cəza çəkməsi üçün ayrıca bir
cəzaçəkmə müəssisəsi yaradılsın

Təhlükə törətməyən və az ağır cinayət törətmiş 18-24
yaş arası məhkumlar üçün xüsusi cəzaçəkmə müəssi-
səsinin yaradılması təklif edilir. Xəbər verildiyi kimi,
bu, Azərbaycanın İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin
(ombudsmanın) 2023-cü il üzrə məruzəsində əksini tapıb.

Ombudsman cəza-icra qanunvericiliyində və digər qanun-
vericilik aktlarında xüsusi ictimai təhlükə törətməyən və az ağır
cinayət törətmiş 18-24 yaş arası məhkumların fərqli rejimdə
cəza çəkməsinə imkan verən dəyişikliklərin edilməsi və belə
məhkumların cəzasını çəkməsi üçün xüsusi cəzaçəkmə müəs-
sisəsinin yaradılmasını məqbul hesab edib.

Söhbət hansı “xüsusi ictimai təhlükə törətməyən və az ağır
cinayətlər”dən gedir? Belə həbsxananın inşası hansı zərurət-
dən doğub və məhkumların islahı məsələsinə onun hansı poziti-
v təsirləri mümkündür?

**Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, Hüquq
üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə** “Yeni Müsavat”a deyib ki,
hazırda Azərbaycanda qarışıq tipli cəzaçəkmə müəssisələri tikil-
məkdədir: “Azərbaycan yetkinlik yaşına çatmayanların saxlanması
üçün cəzaçəkmə müəssisəsi mövcuddur. Ölkəmizdə 18 yaşına qə-
dər cinayət törətmiş uşaqlar orada saxlanılır. İndi isə təkliflər var ki,
təhlükə törətməyən cinayətlərə yol vermiş 18-24 yaş kateqoriyasın-
da olan şəxslərin cəza çəkməsi üçün ayrıca bir cəzaçəkmə müəssi-
səsi yaradılsın. 18-24 yaş arası olan, təhlükə törətməyən və az ağır
cinayət törətmiş məhkumların digər yaş kateqoriyasından olan məh-
kumlardan ayrı saxlanması üçün xüsusi cəzaçəkmə müəssisəsinin
yaradılması təklif edilir. Bu məsələ gündəmə gəlibsə, müzakirə olun-
malıdır. Hesab edirəm ki, bu yaş kateqoriyasına aid məhkumların
sayı o qədər çox deyil və qarışıq tipli cəzaçəkmə müəssisələrindən
birinin hansısa bir korpusunu məhz təklif olunan yaş kateqoriyasına
aid məhkumları saxlamaq üçün ayrılı bilər”.

**Çingiz Qənizadə yeni bir cəzaçəkmə müəssisəsinin tikil-
məsinin böyük vəsaitlər hesabına başa gəldiyini xatırladıb:**
“Cəzaçəkmə müəssisəsinin tikintisi, saxlanması, personalının gün-
dəlik gediş-gəlişi məsrəflərini nəzərə almaq lazımdır. Buna dövlət ki-
fayət qədər məbləğ ayırmalı olacaq. İndiki dövrdə, dövlət Qara-
bağda quruculuq və abadlıq işləri həyata keçirdiyi bir vaxtda büdcə-
dən bu məqsədə vəsait ayrılması məqbul deyil. Bundansa, qarışıq
tipi cəzaçəkmə müəssisələrindən birinin blokunu qeyd olunan yaş
kateqoriyasına aid məhkumlara ayırmaq daha səmərəli olar”.

□ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

Əhməd Əhmədovun vəkili ekspertiza rəyindən danışdı

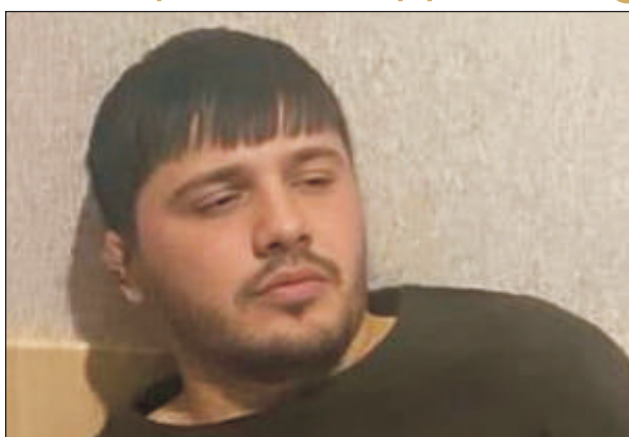
Psixiatriya Xəstəxanasına yerləşdirilmiş caninin
psixi durumu haqda ziddiyyətli bilgiler var

Bakıda ailəsinin 5 üz-
vünü vəhşicəsinə qət-
lə yetirməkdə şübhəli
bilinən 1999-cu il tə-
vəllüdlü Əhməd Əhmədovun
ruhi xəstə olub-olmadığını
müəyyən etmək üçün təyin
edilmiş ekspertizanın rəyi hələ
açıqlanmayıb.

Bu haqda “Yeni Müsavat”a
açıqlama verən Əhməd Əhmə-
dovun vəkili Sevdilər Bayra-
mov deyib ki, müvəkkili bəre-
sində ekspertizanın rəyini gözlə-
yirlər. Vəkil rəyin konkret nə-
çə günə veriləcəyini deməyib.

Bəs bu müddətdən sonra
nəticə nə ola bilər? Orada o,
özünü yalandan dəliliyə vura
biləmi? Yaxud onun arxasın-
da durduğu iddia olunan kim-
lərsə ona “dəlilik kağızı” düzəl-
də biləmi? Gözlənti nədir? Be-
lə fikir də səslənib ki, o, təkba-
şına 5 nəfəri öldürə bilməz. Bu
və digər məqamlarla bağlı ta-
nınmış psixoloq Azad İsayadə
Əhməd Əhmədovun anlaqlı
olub-olmamasını müəyyən et-
məlidir. Onun anlaqsız olması,
ruhi xəstəliyinin varlığı, hadisə-
ni affekt vəziyyətində törədə
bilib-bilməməsinə də eksperti-
za cavab verməlidir.

**Azad İsayadə bildirmişdi
ki, 1 nəfərin ayrı-ayrı ünvanlar-
da yaşayan 5 nəfəri bir neçə
saat içinde öldürməsinin
mümkün olub-olmaması
ekspertizanın rəyindən sonra
məlum olacaq:** “Birmənalı ola-
raq məhkəmə bu halda eksperti-

zanın rəyi əsasında qərar verə-
cək. Əhməd Əhmədovun vəkil-
ləri rəylə razı olmasalar, məhkə-
mə təkrar ekspertizanın keçiril-
məsi qərarını da verə bilər.
Ekspertizanın rəy verməsinə
rəğmən, əlbəttə ki, son qərar
məhkəmə verəcək”.

Qeyd edək ki, istintaqı Xətai
Rayon Prokurorluğu Cinayət
Məcəlləsinin 120.2.4 (xüsusi
amansızlıqla qəsdən adam öl-
dürmə) və 120.2.7-ci (iki və ya
daha çox şəxsi öldürmə) maddə-
ləri ilə aparır. Baş Prokuror-
luğun mətbuat xidmətindən
APA-ya verilən xəbərə görə,
qanunvericiliyə əsasən, təqsir-
ləndirilən şəxsin ictimai təhlü-
kəli əməli törətdiyi zaman öz
əməlinin faktiki xarakterini və
ictimai təhlükəliliyini dərk et-
mək, yaxud onları idarə edə bil-
mək iqtidarında olub-olmaması
psixiatriya sahəsində
ekspertlərin rəyi əsasında mü-
əyyən olunur: “Bu növ eksperti-

za təyin edilərkən şəxsin stasi-
onar müayinəsinə zərurət yara-
narsa, o, müstəntiqin vəsatəti,
ibtidai araşdırmaya prosessual
rəhbərliyi həyata keçirən proku-
rorun təqdimatı əsasında məh-
kəmənin qərarı ilə müvafiq tibbi
stasionara yerləşdirilir.

Yada salaq ki, ailə üzvlərini
qətlə yetirməkdə təqsirli bilinən
Əhməd Əhmədovun istintaqa
verdiyi ifadə üzə çıxıb. TV Müsa-
vat istintaq orqanlarındakı mənbə-
yə istinadən xəbər verir ki,
Əhməd Əhmədov ilkin ifadəsin-
də törətdiyi qətlə heç bir tərəf-
düd etmədən boynuna alıb. O,
törətdiyi qətlərin ardıcılığını də-
qiq təsvir edib və bunu öncədən
planlaşdırdığını bildirib. Mənbə-
miz deyir ki, Əhməd Əhmədov
ifadə verərkən istintaqçıların su-
allarını da olduqca aqressiv şək-
ildə cavablandırıb. “Ailə üzvləri-
ni niyə öldürmüşəm?” sualına
cavabda isə Əhməd Əhmədov

“Ailəmi öldürdüm, çünki belə la-

zım idi” söyləyib.

Hazırda Psixiatriya Xəstəxa-
nasına yerləşdirilmiş Əhməd Əh-
mədovun psixi durumu haqda
ziddiyyətli bilgiler var. Əhməd Əh-
mədovun bu qətlə həyata keçirən-
kən anlaqlı olub-olmadığı yekun
ekspert rəyindən sonra bilinəcək.
Əhməd Əhmədovun dindirilmə-
sində iştirak edən hüquq-mühafi-
zə orqanı əməkdaşları, təcrübəli
hüquqşünaslar söyləyir ki, Əh-
məd Əhmədovun qətlə anlaqsız
vəziyyətdə törətməsinə hamısın-
da şübhələr yaranıb. Belə ki, Əh-
məd Əhmədov affekt vəziyyətdə
olsaydı, ardıcılıqla ailəsinin üzvlə-
rini yox, yolda-izdə gördüyü in-
sanları öldürə bilərdi. Amma o,
şüurlu şəkildə ailə üzvlərini öldür-
üb və anasını evə çağırması,
sonra bacısının evinə gəlməsi
onun anlaqlı olduğunu göstərir.
Bu arada hazırda Əhməd Əhmə-
dov qohumlarından heç kim ax-
tarmır. Ona dövlət tərəfindən tə-
yin edilmiş vəkil hüquqi xidmət
göstərir. Bundan sonrakı istintaq
hərəkətləri zamanı vəkili onu mü-
şayiət edəcək. İstintaq zamanı
Əhməd Əhmədov qətlərlə bağlı
detallar danışmayıb. Suallara isə
lakonik, amma əsəbi cavablar
verməklə kifayətlənib. “Balta ilə,
bıçaqla vurmuşam” deyərək, əla-
və təfərrüat da verməyib. Cinayət
aletləri olan bıçaq və baltanı isə
atasının yaşadığı evin altındakı
mağazadan satın alıb.

Hazırda istintaq davam
edir.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

Qırğızıstanın şəhərlərində dövlət krematoriya-ları tikiləcək. Bu barədə deputat Marlen Mamatəliyev məlumat verib. O, krematoriylarla bağlı bəndin bu yaxınlarda qəbul edilmiş “Dəfn və dəfn işləri haqqında” Qanunda əksini tapdığını bildirib.

“Bizdə elə insanlar var ki, öldükdən sonra yandırılmaq istəyirlər. Yeni qanun krematoriya-ların tikilməsini nəzərdə tutur. Onlarda təkcə insanların cəsədlərini deyil, bəzi xəstəlikləri olan ölü heyvanları da yandıracaqlar”, - deyər deputat əlavə edib.

Onun sözlərinə görə, krematoriya-lar dövlət hesabına və yalnız şəhərlərdə tikiləcək, lakin hələlik dəqiq sayı məlum deyil. “Altı ay ərzində əlavə hüquqi akt və qaydalar qəbul ediləcək. Şəxsin yandırılması proseduru müəyyən yoxlamadan keçir. Krematoriya-ların işinə dövlət qurumları nəzarət edəcək”, - Mamatəliyev qeyd edib.

Qırğızıstan müsəlman ölkəsidir. Cəsədin yandırılması isə adətən buddist və ateist cəmiyyətlərə xasdır. Müsəlman şəxsin öz vəsiyyəti əsasında cəsədinin yandırılmasına dinimiz necə baxır? Belə vəsiyyət icra olunmalıdır? Bəs tibbi göstəriş olsa, tutaq ki, qorxulu yoluxucu xəstəlik səbəbindən, təhlükəli bir xəstəlikdən ölmüş müsəlmanın meyiti yandırılma bilərmi? Nəhayət, Azərbaycanda da krematoriya-ların inşasına qanun icazə verirmi?

Qeyd edək ki, bir çox ölkələrdə vəfat etmiş şəxsin yandırılaraq basdırılması adətləri var. Hindistanda induizmə sitayiş edildiyi ölkədə mərhumun tonqalda yandırıl-

ması (kremasiya) adəti mövcuddur. Onlar inanır ki, tonqalda yanan cəsədin ruhu təmizlənir. Kremasiya (tonqalda yandırılma) mərasimi bitdikdən sonra mərhumun qohumları öz evlərinə qayıdirlar. 3 gündən sonra isə kremasiya yerinə qayıdaraq mərhumdan geri qalan külü qablara toplayaraq çaya və digər su hövzələrinə atırlar.

Yaponiyada da cəsədlərin yandırılması adəti var. Burada ilk öncə mərhumun cəsədi yuyulur, onun qulaq, burun və ağız nahiyələrinə pambıq yerləşdirilir. Cəsədin sinəsinə bıçaq da yerləşdirilir. Yaponlar inanırlar ki, bıçaq pis ruhları qovur. Prosesin ardı olaraq mərhumun cəsədi quru buz parçası ilə dolu tabuta yerləşdirilir. Tabutun içinə mərhumun sevimli əşyaları, o dünyada istifadə etməsi üçün mis pullar, paltarlar da qoyulur. Dəfn mərasiminin sonunda tabutun qıraqlarına daşla mismar vurulur. Cənazə krematoriya-lardan birinə göndərilir. Yaponiyada cəsəd yandıran krematoriya-lar minlərlədir. Burada 1-2 saat ərzində cəsəd yandırılır. Onun qohumları taxta çöplərlə cəsədin külünü mücrüyə toplayırlar. Bu mücrünü isə ailə qəbiristanlığında torpağa basdırırlar.

Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin üzvü Ceyhun Məmmədov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a deyib ki, İslam dini buna icazə vermir: “İslamda müsəlmanın cənazəsi yandırılma bilərmi? Müsəlman adət-ənənələrinə, qaydalarına görə insan şəritə görə

Dəfn yox, krematoriya - müsəlman şəxsin cəsədi yandırılma bilərmi?

Deputat: “Digər dinlərin inanc azadlığını təmin etmək üçün belə bir məsələni nəzərə ala bilərik, amma...”

İlahiyyatçı: “Müsəlman hökmlərinə zidd vəsiyyət edilə bilməz və...”

dəfn edilməlidir. Yeni dini-miz yalnız İslam qayda-qanununa uyğun olaraq bunun həyata keçirilməsinə icazə verir. Amma ümumi krematoriya-ların yaradılması məsələsinə gəldikdə, Azərbaycanda müxtəlif dinlərin nümayəndələri var. Həm də biz zaman-zaman yoluxucu xəstəliklərin yayıldığına şahid oluruq. O anlamda həssas edirik ki, biz bu məsələyə baxa bilərik. Həm digər

dinlərin inanc azadlığını təmin etmək üçün belə bir məsələni nəzərə ala bilərik. Eyni zamanda xəstəliklərlə bağlı, heyvanlarla bağlı bunu demək olar. Elə xəstəliklər var ki, cəmiyyət üçün müəyyən problem yarada bilər. Bunlarla bağlı belə addım atılmasına ehtiyac var. Getdikcə bu ehtiyac özünü daha aydın formada göstərəcək. Gələcəkdə anıdan bu problemin yaşanmaması

üçün indidən aidiyyəti qurumlar bu istiqamətdə addımlar atmalıdır. Çünki istənilən halda cəmiyyətdə həm heyvanlarla, həm də insanlarla bağlı təbliğat ola bilər. Bu problemin yaranmaması üçün baş verə biləcək məsələləri aradan qaldırmaq məqsədilə belə addımlar atıla bilər. Amma əvvəldə qeyd etdiyim kimi, İslam buna fərqli yanaşır. Digər dinlərdə, bir sıra ölkələrdə insan-

ların cəsədləri yandırılır. Bu bizim dinimizdə qəbul olunan deyil, bizim də yaşaymamız bu formada olmalıdır”.

Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Mehdiabad qəsəbəsi üzrə imamı, ilahiyyatçı Samir Əzizov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a dedi ki, İslam dininə görə müsəlman hökmlərinə zidd vəsiyyət edilə bilməz: “Meyitin torpağa dəfn edilməsi vacib əməllərdən sayılır. Əgər müvafiq olmayan şəkildə vəsiyyət edərsə, icazəli deyil, şəri qanunlara müxalifdir. Meyitin hər hansı bir şəraitdə yandırılması icazəli deyil, istər xəstəlik səbəbindən olsun, istərsə də olmasın. O ki qaldı krematoriya-ların yaradılmasına, bu bizim ölkəmiz üçün qeyri-ənənəvi haldır. Nəzərə alsaq ki, bizim ölkədə qeyri-dinlərin mənsubları yaşayır, hələ belə bir müraciətlər daxil olmadığı üçün qanunvericilikdə də öz əksini tapmayıb”.

□ Afaq MİRƏVİQ, “Yeni Müsavat”

“Peşman olan” müttəhimlərin cəzası azaldılırmı? - hüquqşünas şərh

“Şəxs məhkəmədə də deyirsə ki, mən əməlimdən peşman deyiləm, o, cəmiyyət üçün təhlükə mənbəyidir və...”

Ötən həftə Milli Məclisin deputatı Fazil Mustafaya sui-qəsdə təqsirləndirilən Emin Əliyev, Rəşad Əhmədov, Azər Səricanov, Elşad Əsgərov, Səbuhi Şirinovun cinayət işi üzrə məhkəməsi davam etdirilib. Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə hakim Elnur Nuriyevin sədrliyi keçirilən prosesdə təqsirləndirilən Səbuhi Şirinov və Elşad Əsgərov ifadə veriblər.

Onlar hadisədə iştiraklarının detallarını açıqlayıblar. Elşad Əsgərov həmçinin istintaq dövründə verdiyi ifadəni təsdiqləyib və “etdiyim əmələ görə peşman deyiləm” söyləyib. Bəs məhkəmədəki çıxışında və ya son sözündə səmimi şəkildə peşmanlıq keçirən və ya keçirmədiyini açıqca bildirən, yalandan da olsa, “peşmanam” deyən müttəhimin cəzası nə dərəcədə yüngülləşdirilir, yaxud

ağırlaşdırılır? Müttəhimin qadın və ya kişi olması fərq edirmi? Məhkəmə praktikası nə deyir?

Tanınmış vəkil Əkrəm Həsənov “Yeni Müsavat”a deyib ki, şəxsin törətdiyi ci-

nayət əməlindən səmimi və ya qeyri-səmimi peşmanlığını ifadə etməsi məhkəmədə nəzərə alınan hallardandır: “Əgər şəxs törətdiyi əməli etiraf edib peşmanlıq keçirdiyini deyirsə, bu, yüngülləşdirici hal ki-

mi nəzərə alınır. Şəxsə ittiham üzrə 10 il cəza verilmədirsə, peşmanlıq keçirdiyini etiraf etməsi nəzərə alınır və daha yüngül cəza, məsələn, 8 il azadlıqdan məhrum edilməsi hökmə əksini tapır. Məhbusun hər gü-

nü 1 ildir və bunu nəzərə alsaq, 2 il elə də az müddət deyil. Yox, əgər şəxs cinayət əməlini etiraf edərsə, “yaxşı ələmişəm, “əcəb ələmişəm” deyirsə, peşmanlıq keçimirsə, deməli, o, azadlığa çıxandan sonra yenə də eyni əməli törədə bilər. Bu da o deməkdir ki, şəxsə qanun çərçivəsində mümkün qədər ağır cəza tətbiq olunmalıdır”.

Əkrəm Həsənov deyib ki, kimsə kimsə fikri ilə razı deyilsə, həmin fikrə əks fikir söyləyə, etiraz edə bilər:

“Demokratik cəmiyyətdə fikir azadlığı var və kimsə bir fikir söyləyibse, həmin fikrə razılaşmırsansa, çıxış et, fikrini bildir, təkzib et, əksini söylə, lap elə məhkəməyə müraciət et. Bunun əvəzində əlinə avtomat alıb adamı güllə-baran etməklə bütün əndazələri aşırırsan, qanunla cəzası verilən əməl törətmis olursan. İnsanı fikrinə görə həyatdan məhrum etmək, həyatına qəsd etmək cinayətdir və bu cinayətə görə mütləq cəza olmalıdır”.

Əkrəm Həsənov deyir ki, cinayətin spontan baş verməsi, kimsə söhbətindən, ağır sözündən xoşlanmayıb ona əl qaldırması baş verə

bilər: “Bu halda nəzərə alınır ki, burada müttəhim əsəblərinə sahib ola bilməyib, dava salıb, kimisə vurub xəsarət yetirib. Bu halda isə cinayət əvvəlcədən planlaşdırılıb. Avtomat əldə olunub, deputatın yaşadığı ünvan müəyyənləşdirilib və hücum təşkil olunub. Məhkəmədə də deyirsə ki, mən əməlimdən peşman deyiləm, şəxs cəmiyyət üçün təhlükə mənbəyidir və belə insanlara qanunun ən sərt üzü göstərilməlidir”.

Əkrəm Həsənov deyir ki, insan əqidəsinə görə ölümə belə hazır ola bilər:

“Amma sən əqidənə görə başqalarını öldürə, xəsarət yetirə, həyatına qəsd edə bilməzsən. Edərsənsə, mütləq qanun qarşısında cavab verməli olacaqsan. Əks halda, ölkədə qan su yerinə axar, kimsə kimsə sözündən xoşhal olmasa, digərinin fikirlərini özünün əqidəsinə uyğun hesab etməyib əlinə bıçaq, avtomat, tapança, dəyənək alıb onun qanını tökə bilər. Dövlət belə halların qarşısını ən sərt şəkildə almalıdır və alır da”.

□ Elşən MƏMMƏDƏLİYEV, “Yeni Müsavat”

MUSAVAT

Son səhifə

N 42 (8415) 5 mart 2024

Hansı yaşda pəhriz saxlamaq təhlükəlidir?

Hər yaş pəhrizə riayət etmək üçün uyğun hesab edilmişdir. Bəzi hallarda bioloji proseslər haqqında düşünmək lazımdır. Buna görə də orqanizmin yetkinləşərək, sümük və digər toxuma növləri formalaşarkən, bədənə əlavə stressə məruz qoymamaq daha yaxşıdır. 25 yaşa qədər bədən bioloji yetkinliyi baş verir, bu, sümük də daxil olmaqla toxumaların yığılmasıdır. Bu yaşa qədər heç bir halda pəhrizdə qəfil dəyişikliklərə və ya məhdudlaşdırıcı pəhrizlərə icazə verilməməlidir. 25 yaşından əvvəl pəhrizə riayət etməyə başlasanız, bioloji prosesləri poza bilərsiniz. Buna görə balanslı bir pəhriz etmək çox vacibdir. Pəhriz orqanizmə həm müsbət, həm də mənfi təsir göstərir. Bioloji aktiv maddələr kompleksidir. 25 yaşından etibarən bədən çəkinizi izləməyə başlamalıdır.

35-40 yaş arasında kişilər ürək-damar sağlamlığına nəzarət etməlidirlər. Qadınlar hormonal səviyyələri daha çox diqqət yetirməlidirlər.

50 yaş və yuxarı yaşda əldən imtina etmək dəmir çatışmazlığına, güc itkisinə və immunitetin azalmasına səbəb ola bilər, ona görə də bu yaşda vegetarianliq tövsiyə edilir.

Monqolustanda üç milyondan çox ev heyvanı tələf olub

Monqolustanda havaaların qeyri-adi soyuq keçməsi nəticəsində tələf olan otlayan heyvanların sayı üç milyonu keçib. Bu barədə ölkənin fövqəladə hallar üzrə xüsusi dövlət komissiyası bildirib. "Mart ayının əvvəlinə olan məlumata görə, güclü qarlı müşahidə olunan qeyri-adi soyuq qışda ölkəmizdə 3 milyon 89 min 420 baş otlayan heyvan aqıqdan tələf olub. İrkiyə 2024-cü ilin əvvəlinə qədər alınan məlumatlara görə, - deyə məlumatda qeyd olunub.

Məlumatla əsasən, indiki çətin vəziyyət gələn yaz qədər daha da ağırlaşacaq. Meteoroloqların məlumatına görə, Monqolustanda havanın orta illik normaldan daha soyuq olacağı, güclü qar və toz fırtınaları olacağı gözlənilir. Bu, mal-qaranın otarılması və qarşından gələn balalama dövründə əlverişsiz şərait yaradacaq.

Çörəklə bağlı yanlış fikirlər

Diyetoloq Natalya Denisova çörəyin zərərliyi haqqında yanlış fikirləri açıqlayıb. Mütəxəssisin fikrincə, hər şey çörəyin miqdarından və keyfiyyətindən asılıdır. Onun sözlərinə görə, çovdar unundan hazırlanan çörək orqanizmin üçün faydalıdır: "Tərkibində daha çox vacib amin turşuları var. Çox şey üyüdülməsindən asılıdır. Nə qədər incə üyüdülsə, dəyəri bir o qədər azdır. Gündə 300 qrama qədər çörək etmək mümkündür. Bu vəziyyətdə, belə bir məhsuldan fosfor, maqnezium, B1, B2, PP vitaminləri və digər vacib elementləri əldə edə bilərsiniz. Cəmi 100 q çovdar çörəyinin (iki dilim) tərkibində 30-35 mq selen var. Bu gündəlik tələbatın 50%-dən çoxdur".

Gündə 30 dəqiqəyə arıqlamağın yolu açıqlandı

Gəzinti arıqlamaq və ümumi rifahınızı yaxşılaşdırmaq üçün asan və təsirli bir yol ola bilər. Gündə cəmi yarım saat müntəzəm gəzinti mədələr mübadiləsinə aktivləşdirməyə və yağ yantqlarını yandırmağa kömək edir.

Bu barədə "Ridus"a ekspertlər danışılar. "Gündə cəmi yarım saat gəzmək o nifrət etdiyiniz kiloları yandırmağa kömək edəcək. Gəzintiləri mümkün qədər məhsuldar etmək üçün onların intensivliyini və müddətini tədricən artıraraq, düzgün planlaşdırmaq vacibdir. Eyni zamanda gəzinti zamanı sadə əzələ məşqlərini daxil etmək yağ yandırma effektivini artırmağa kömək edəcək. Bundan əlavə, düzgün tənəffüs və duruş, eləcə də gəzintidən əvvəl və sonra kifayət qədər su içmək müvəffəqiyyətli yerləşin açardır", - ekspertlər qeyd ediblər. Materialda vurğulanır ki, bədənə həddən artıq yükləməmək üçün gəzinti zamanı nəbzinizi və ümumi vəziyyətinizi izləmək son dərəcə vacibdir.

Daimi gəzintiləri məşq etməyə başladıqdan sonra həm çəkinizdə, həm də ümumi rifahınızda müsbət dəyişikliklər tez bir zamanda görə bilərsiniz.

10 ildir itirdiyi yaddaşını bir mahnı ilə xatırladı

İngiltərənin London sakini on ildir yaddaşını itirib və 1985-ci il mahnısını eşitdikdən sonra birdən hər şeyi xatırlayıb. Bu barədə "Daily Star" xəbər verir. 19 yaşında Thomas Leeds bir avtomobil qəzasına uğrayıb və ağır kəllə-beyin travması ilə xəstəxanaya yerləşdirilib. Müalicə zamanı həkimlər kişinin beynində qan laxtası olduğunu aşkar ediblər və onu çıxarmaq üçün əməliyyat ediblər. Əməliyyatdan sonra Lids yaddaşını itirib. On il ərzində öz ailəsini tanımayıb və qəzadan əvvəlki həyatı ilə bağlı heç bir şey xatırlamayıb. O, üzvləri tanımaq qabiliyyətini itirib, bundan əlavə, epilepsiya xəstəliyinə tutulub. Ailənin köməyi ilə Lids bir vaxtlar onun üçün vacib olan yerlərə qayıtmağa çalışsa da, heç bir şey kömək etməyib.

Bütün müalicələr fayda verməyə də, mahnı sayəsində yaddaşının özünə qayıtmağa başladığını anlayıb. Yaddaşının qaytarılması ilə Lids daha ünsiyyətçi və emosional oldu. Ancaq onun başqalarının özünü tanıması hələ də çətindir. İndi sevgilisi Sofi və iki övladı ilə yeni xatirələr yaradır, lakin bəzən qızlarının üzvlərini tanımadığını etiraf edir. Kişi kiminsə yaddaşını necə itirdiyini izah edən bir nağıl romanı yazmağa qərar verdi.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yataqdan düşərək ölmə ehtimalı iki milyonda birdir.
- * ABŞ-da, yaşları 20 ilə 29 arasında olan zənci kişilərin üçdə biri ya həbsdə, ya da təcridxanada saxlanmaqdadır.
- * Ortalama bir kişi həyatının 3350 saatını tərəş olmaq üçün xərcləyir.
- * Yellənən kürsüdə heç dayanmadan yellənmə rekordu 440 saatdır.
- * Bir şüşə qırıldığında, parçalanan parçalar saatda üç min millik bir sürətlə ətrafa saçılır.
- * İnsan saçı üç kilo ağırlıq qaldıra biləcək elastiklikdədir.
- * Hər 25 nəfərdən biri astma xəstəsidir.
- * Uran çıpaq gözlə görülebilen bir planetdir.
- * Kapitan Cook Antarktika xaric, bütün qitələrə ayaq basan ilk insandır.
- * Bir okeanın ən dərin yerində, dəmir bir topun dibə çökməsi bir saatdan uzun davam edir.
- * Bu günə qədər ölçülmüş ən böyük buz dağı 200 mil uzunluğunda və 60 mil genişliyindədir və Belçikadan daha böyük bir sahəyə malikdir.
- * Çarlz Dikens yuxusuzluq xəstəliyinə tutulmuşdu. Yalnız özünü şimala dönsə yata biləcəyinə inanırdı.
- * Açıq bir gecədə gözlə iki min ayrı ulduzu görmək mümkündür.

Səhər yeməyi artıq çəkiddən qoruyur

Həkimlərin əksər hissəsi səhər yeməyini əsas qida qəbulu kimi qiymətləndirir. Səhər yeməyi orqanizmi "işə salır", ona lazım olan enerji ilə təmin edir. Təəssüf ki, insanların əksər hissəsi səhər yeməyini vacib hesab etmir və ən yaxşı halda bir fincan qəhvə və ya çay və buterbrodla kifayətlənirlər, bir çoxları isə ümumilikdə səhər yemək yemirlər.

Səhər yeməyinin beş faydasını təqdim edirik:

Səhər yeməyi əhval-ruhiyyəni yaxşılaşdırır. İnsan ac olduqda onun qanında şəkərin səviyyəsi düşür. Bu da insanın əhval-ruhiyyəsinə mənfi təsir edir - insan əsəbi olur, hər şeyə daha kəskin reaksiya verir, qıcıqlanır. Bu isə, təbii ki, insanın işinə təsir edir.

Səhər yeməyi gün ərzində aclığı tənzimləyir.

Amerikalı mütəxəssislər araşdırmalar nəticəsində belə qərara gəliblər ki, səhər yeməyi zamanı yumurta yeyən insan gün ərzində daha az acır və nəticədə daha az yeyir. Mütəxəssislərin fikirlərinə görə, yumurta bütün digər səhər yeməkləri ilə müqayisədə insanı ən yaxşı doydurur və gün ərzində qəbul edilən kaloriləri azaldır. Yumurtanı qızardılmış şəkildə deyil, bişmiş şəkildə yemək daha faydalıdır.

Səhər yeməyi diqqəti və yaddaşı yaxşılaşdırır.

Səhər yeməyi insana informasiyanı daha yaxşı qəbul etməyə və yadda saxlamağa kömək edir.

Səhər yeməyi artıq çəkiddən qoruyur.

Aclıq zamanı insan orqanizmində müdafiə reaksiyası işə salınır - orqanizm daha çox kalori qəbul etməyə çalışır ki, onları ehtiyat üçün saxlasın.

Beləliklə, əgər siz səhər yeməyindən imtina edirsinizsə, nahar zamanı lazım olandan daha çox yeyəcəksiniz və bu da bədən çəkinizə mənfi təsir edəcək.

Səhər yeməyi insanın mədə-bağırsaq sistemini xəstəliklərdən qoruyur.

Düzgün səhər yeməyi insanı bir çox mədə-bağırsaq sistemi xəstəliklərindən qoruya bilər.

İlk növbədə bu qastrit və qəbizliyə aiddir. Səhər 1 stəkan təmiz su, 30 dəqiqə sonra isə sıyıq (xüsusilə yulaf yarması sıyığı) yeyən insan qəbizlikdən azad ola bilər.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500